

LEARN MODERN TELUGU 3

EDITOR

M. RAMAPPA

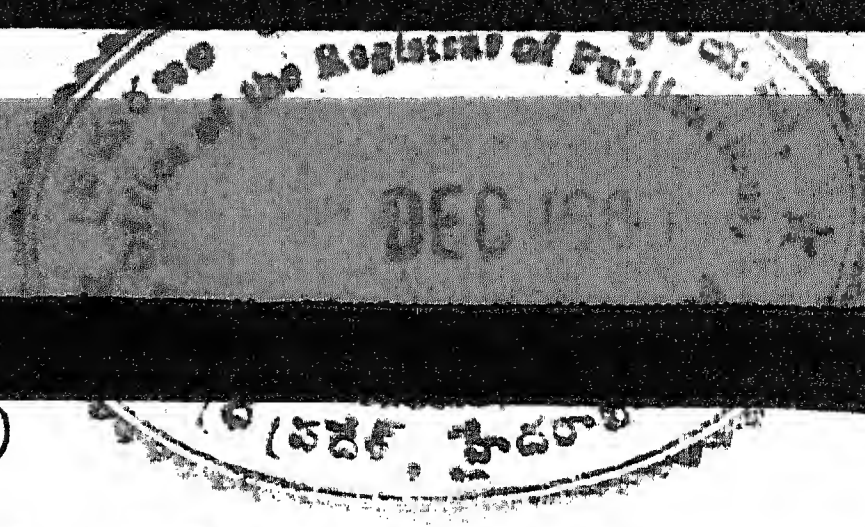
AUTHOR

Dr. N. SIVARAMA MURTY

149/R0

494.8/3824
RAM.

149/R0P
INTERNATIONAL TELUGU INSTITUTE
HYDERABAD - 500 027
INDIA

INTERNATIONAL TELUGU INSTITUTE

As per the Resolution passed in the First World Telugu Conference, the Government of Andhra Pradesh have established the International Telugu Institute as an autonomous body for the benefit of Telugus staying outside Andhra Pradesh. Sri Fakruddin Ali Ahmad, the then President of the Indian Republic inaugurated the Institute on the 8th of September, 1975. Sri M. V. Krishna Rao, Minister for Education and Cultural Affairs in the cabinet of Sri Jalagam Vengala Rao was its first Chairman. Later Sri Bhavanam Venkatrama Reddy, the present Chief Minister was also its Chairman for quite sometime. Sri M.V. Krishna Rao took charge as its Chairman again during 1981 and conducted the 2nd World Telugu Conference at Kuala Lumpur, Malaysia in the month of April 1981. Sri M. Gopalakrishnan, IAS also served as an interim Chairman for two months. Sri Vandemataram Ramachandra Rao is its present Chairman.

Its Board of Governors included eminent people like Dr. Bezawada Gopala Reddy, Dr. Vavilala Gopala Krishnayya, Sri Devulapalli Ramanuja Rao, Dr. Moturi Satyanarayana, Dr. C. Narayana Reddy, Sri K. S. Kodanda Ramaiah, Sri P. Adinarayana, Sri V. Ramachandren, Sri M. R. Appa Row and several other Vice-Chancellors.

This Institute has been established only to look after the literary, linguistic and cultural needs of Telugus staying outside Andhra Pradesh and abroad. There are nearly 1 crore Telugus staying outside A.P.

The Institute has been rendering yeomen service for Telugus outside the State.

Teacher Training Courses : The Institute has been conducting Teacher Training courses for the benefit of Telugus staying outside the State. The first course was conducted at Hyderabad for 4 months in which five Telugu teachers from Mauritius were trained. The 2nd in the series was also conducted at Hyderabad during May 1978 in which 38 teachers from various States-Maharashtra, Karnataka, Tamil Nadu, Orissa, West Bengal, Assam and Manipur-have participated. The 3rd course was conducted at Madras in which 38 teachers from Madras city participated. The 4th course was conducted at Hosur; 5th at Gudiyatham and 6th at Bangalore. In each course not less than 45 teachers have participated and the courses were very well received.

Teaching Material: For the benefit of Telugu children outside A.P. and abroad the Institute has published five readers designed on modern linguistic principles with suitable illustrations. The Institute has also produced three more Readers in Roman script for the benefit of adults learning Telugu. Similarly we have produced Baalasiksha and Adhunik Telugu Vyaakaranam. Three sets of compiled articles on teaching methodology were also published. The other publications of the Institute include *Panigraha-pabbata*, *Maariss oo Telugu Vaani*, *Burmalo Telugu Vaani*, and Historical Tables. During the 2nd World Telugu Conference the Institute has brought out some more publications.

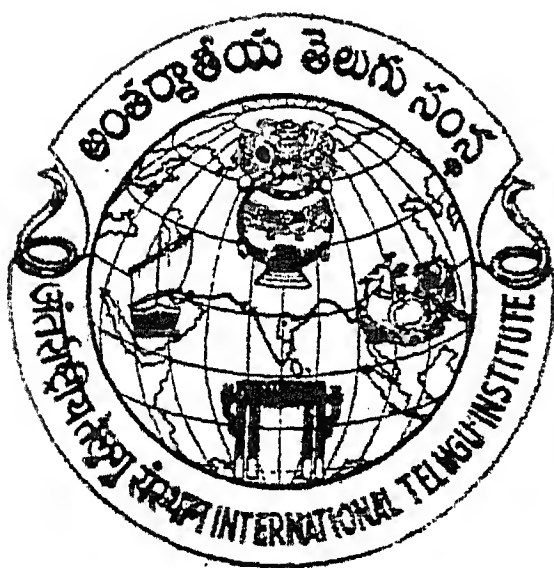
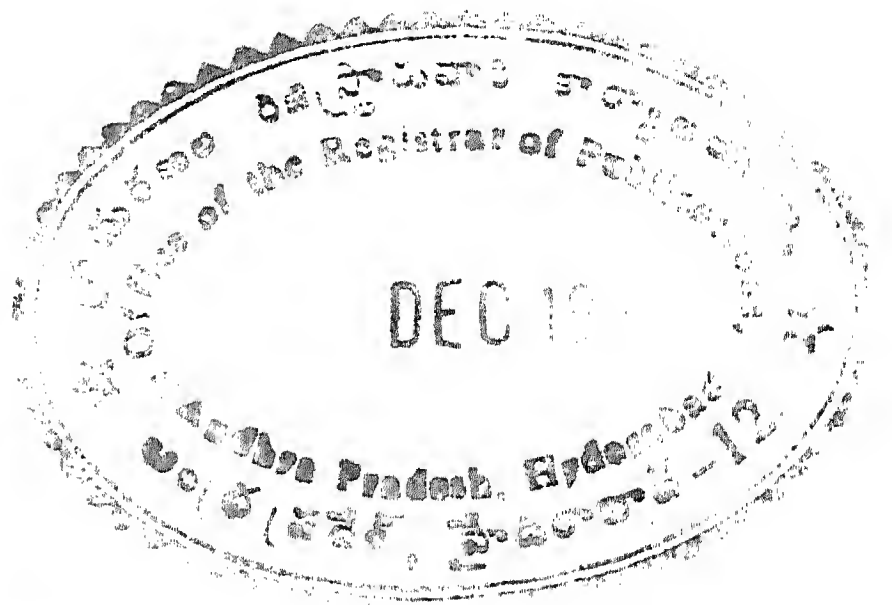
50114-05

LEARN MODERN TELUGU

BOOK 3

Editor
M. Ramappa

Author
Dr. N. Sivarama Murty

Acco
148

149/Rot

International Telugu Institute
Hyderabad-500 027
INDIA

(C) Copy right : International Telugu Institute

First Print Copies 1000

March 1981

Price Rs. 10-00

Dollars (U.S.A.) 2

Published through a grant from the Government of Andhra Pradesh.

MA

ACKNOWLEDGEMENTS

I am indebted to Sri M. Ramappa, Director of our institute for taking keen interest in getting funds from the Government of Andhra Pradesh and for giving me all encouragement to publish these Readers. I am also thankful to Dr. P.S.R.Appa Rao, Former Director of our Institute during whose period the work on this series was initiated. My sincere thanks are due to, Prof. V.R. Jagannathan and Prof. K. Veerabhadra Rao for reading the manuscript and offering several suggestions for improvement, to the authorities of the State Council for Educational Research and Training Hyderabad, for suggesting improvements in the books, to my friend Dr. B. Rama Krishna Reddy for helping me in correcting the manuscript, to Sri C. Ramachandra Rao for having no objection in utilising some his illustrations drawn from "Telugu Vaachakaalu", to M/s. Amar Mohan for cover design and to Sri A. Chenna kesava, Managing Partner, M/s. Vivekananda Printers for printing the books neatly according to our specifications.

Dr. N. SIVARAMA MURTY

CONTENTS

			<i>Page No</i>
1. naagaarjunasaagar	—	—	1
2. tirupati - tirumala	—	—	6
3. makara sankraanti	—	—	10
4. uttaram	—	—	14
5. gaandhii mahaatmuḍu	—	—	18
6. goodaavari nadi	—	—	22
7. aandhra raaṣṭram	—	—	26
8. sriikrusna deevaraayalu	—	—	30
9. tirupati venkaṭakavalu	—	—	30
10. ravindra naatha ṭhaakuuru	—	—	34
11. kandukuuri viireeśalingam	—	—	38
12. harikatha	—	—	42
13. ugaadi	—	—	46
14. prapanca bhaaṣalu	—	—	50
15. simham ciṭṭeluka	—	—	54
16. śriinaadhuḍu	—	—	58
17. gurajaaḍa appaaraavu	—	—	62
18. giḍugu raama muurti	—	—	66
19. paṭṭaṇam elaka,-palleṭuuri elaka	—	—	70
20. sriraama navami	—	—	73
21. jamiindaaru-divaanu	—	—	78

NOTE

1. EXERCISES given in the lessons are not enough. Hence additional exercises may be prepared to reinforce the sentence patterns and vocabulary in the lesson.
2. EXERCISES on translation are meagre. If necessary some more exercises may be prepared depending on the purpose.
3. Meanings are avoided purposefully so that the learner searches for them consciously.
4. Printing errors may be checked up properly.
5. The term 'pattern' is used in a very loose sense. No technical meaning is implied
6. Please note that puurnaanusvaara is written as *n* sometimes and as *m* sometimes
7. *ṁ* is transliterated sometimes as *ṛ* and sometimes as *ru*

naagaarjuna saagar

A eemandii miiru naagaarjunasaagar cuuśaaraa ?

B oo, cuuśaanandi

A eppudu cuuśaaru?

B kindati dasaraa śalavullo

A evarevaru vellāarani?

B maa aavida, neenu, pillalantaa kalisi vellāamani

A haidaraabbaaduki enta duuramuntundi?

B nuuta iravai kiloo miitarlu

A prathiroojuu bassulunnaayaa ?

B oo, unnaayigadaa

A eemiteemiti cuuśaarani akkaḍa ?

B pedda ḍaam, mundupakka saagaramlaa kanipincee nūru, javahar kaalvaa, laal bahadur kaalva

A yaatrika saukaryaalunnaayaa ?

B oo, unnaayandi. vijayavihaar anee pedda atidhi gṛham undi. inkaa cinna cinna hootallu unnaayandi. cutṭupakkala prakṛti ramanīyanga unṭundi. ikkaḍa ḍaamu kaṭṭakamundu naagaarjuna konḍa undeedi. adi ḍaamu kaṭṭina tarvaata nīṭiloo munigipooyindi. mahaayaana bauddhaaniki idee modati sthaanam. naagaarjunaa caaryudu mahaayana bauddha siddhaantalni boodhincaadu. konḍa miida pedda puraatatva vastuśaala undi.* naagaarjuna saagar cuḍadagga viśeśamani.*naagaarjuna saagar tavvakaalloo dorikina mukhyamaina vastuvulni, bilḍingu namuunaalni pradarśincaaru.

saagaramulaa *like a sea*
 kaalva *canal*
 yaatrika - *pilgrim*
 saukaryam *facilities*
 prati roju *daily*
 bauddham *buddhism*
 cuttupakkala *all around*

prakruti *nature*
 ramaniiyamgaa *beautifully*
 siddhaantam *thesis*
 puraatatva *archaeological*
 vastuśaala *Museum*
 tavvakaalu *excavation*
 namunnā *plan.*

Answer the following questions :

1. miiru naagaarjuna saagar eppudaināa cuuśāaraa ?
2. naagaarjuna saagarku evarevaru kalisi vellāaru ?
3. mii uuriki naagaarjuna saagar enta duuram ?
4. vijayavihaar anee atidhi gruham ekkadu ?
5. ekkada cuttu pakkala ramaniiyamgaa untundi ?
6. naagaarjunāa caaryudu eemiṭi boodhincaadu ?
7. konḍamiida eemiṭi undi ?
8. akkada eemiṭi pradarśincaaru ?

Use the vocabulary given in the box and write a story :

oka uulloo *once in a village*
 peeda *poor*
 dampatulu *wife and husband.*
 baatu *'duck'*
 pencu *to grow*
 bangaaru *gold*
 guḍḍu *egg*
 prati-rooju *every day*
 aanandam *happy*

peerāśa *greediness*
 aaloocincu *to think*
 pettu *to keep*
 kaḍupu *stomach*
 unḍi unḍavaccu *may be available*
 veeciundu *to wait for*
 okeesari *at a time*
 kattitoo *with the knife*
 kanabadaleedu *not seen*
 eedcāru *cried*

ii ciira sabbutoo utikitee tellagaa avutundi
kaafiiloo pancadaara leekapooyinaa neenu taagagalanu
raamaaraavu tappa aafiisuloo unna vaallandaruu manci vaallee
aayana vastee meemu akkadiki vastaam.

ఆ చీర సబ్బుతో ఉతికితే తెల్లగా అవుతుంది.

కాఫీలో పంచదార లేకపోయినా నేను తాగగలను.

రామరావు తప్ప ఆఫీసులో ఉన్న అందరూ మంచివాళ్ళే
ఆయన వస్తే మేము అక్కడికి వస్తాం.

Four of these sentences say something that is true. Four of them say something that is not true. Which sentences are true and which are false ?

1. durmaargulaku upakaaram
ceeste meelu kalugutundi

దుర్మార్గులకు ఉపకారం చేస్తే మేలు
కలుగుతుంది

2. padimandi vaddanna pani
ceyyakuudadu

పదిమంది వద్దన్న పనిచెయ్యకు

3. buddhimantulatoosahavaasam
ceyyoddu

బుద్ధిమంతులతో సహవాసం చెయ్యొద్దు

4. vidya enta vaccinaa caalunani
talanca kundadu.

విద్య ఎంతవచ్చినా చాలునని తలంచ
కూడదు

5. aakaliveesina vaariki annam
pettaku

ఆకలి వేసిన వారికి అన్నం పెట్టు

6. caduvukunee kaalam
vyardham ceyyaali

చదువుకునే కాలం వ్యర్థం చెయ్యాలి

7. prajalu nindincee pani ceyyaku

ప్రజలు నిందించేపని చెయ్యకు

8. dongatoo sneeham
ceyyakuudadu

దొంగతో స్నేహం చెయ్యకూడదు

Study the phrases :

andani draakSapa||u
atikincina kooramiisam
attaleeni koodalu
amma puttillu
aalumagala kalaham

అందని ద్రాక్షపళ్ళు
అతికించిన కోర మీసం
ఆత్త లేని కోడలు
అమ్మ పుట్టిల్లు
అలుమగల కలహం

The sentences in this story are all mixed up. Put them in their right order and you will get a good story :

pillavaadu goopaaal padeella tallitoo pootlaadi nunci inti rooju oka velli-pooyaaadu. veelupala uuri looya ancuna konḁa kuurconi krindiki looya modaleṭṭaaḁu cuuḁḁam. koopamtoo amma miidi “niivanṭee iṣṭamleedu poo naaku” aricaaḁu ani. pratidhvani looya “poo niivanṭee naaku iṣṭamleedu”mallii ani vinipincindi. dhvaniki aa goopaaal bhayapaḁḁaaḁu. parugetti intiiki ammatoo ceppaaḁu. talli vaanni bujjaginci looya daggaraku aa velli” niivanṭe iṣṭamee ”, ani aruvu” mani ceppindi. goopaaal looya daggaraku tirigi velli “niivanṭee naakiṣṭamee” aricaaḁu. ani. pratidhvaninci looya “niivanṭe naakiṣṭamee” andi. itarulanu manam dveeṣistee, manalanu dveeṣistaaru vaallu, preemistee vaallu manalanu preemistaaru.

Answer the following questions ?

MEANINGS

1. goopal enneeḷḷavaaḁu	pootlaaḁu	to quarrel
2. tallitoo pootlaaḁi eem ceeṣaaḁu?	velupala	outside
3. amma miidi koopamtoo eemani aricaaḁu?	looya	valley
4. looya eemani prati dhvanincindi?	ancu	border
5. goopaaal enduku bhayapaḁḁaaḁu?	pratidhvani	resound
6. parugetti eem ceeṣaaḁu?	mallii	again
7. amma eemani ceppindi?	buJJagincu	to console
8. tirigiveḷḷi goopaaal eem ceeṣaaḁu?	dveeSincu	to hate
9. ii kadhaloo niiti eemiṭi?	preemincu	to love

Match the following :

andani draakṣapaḷḷu
aggi cuupitee
adigoo puli anṭee
adrustam ceppiraadu
amma puṭṭillu
ulli malli kaadu
eluka nooṭloonci

pullana annaṭḷu
idugoo tooka annaṭḷu
duradrustam ceppipoodu
meenamaama daggara
pogidināṭḷu
venna karugutundi
kaaki kooyila kaadu
eenugudantaalu raavu

Read the following adages :

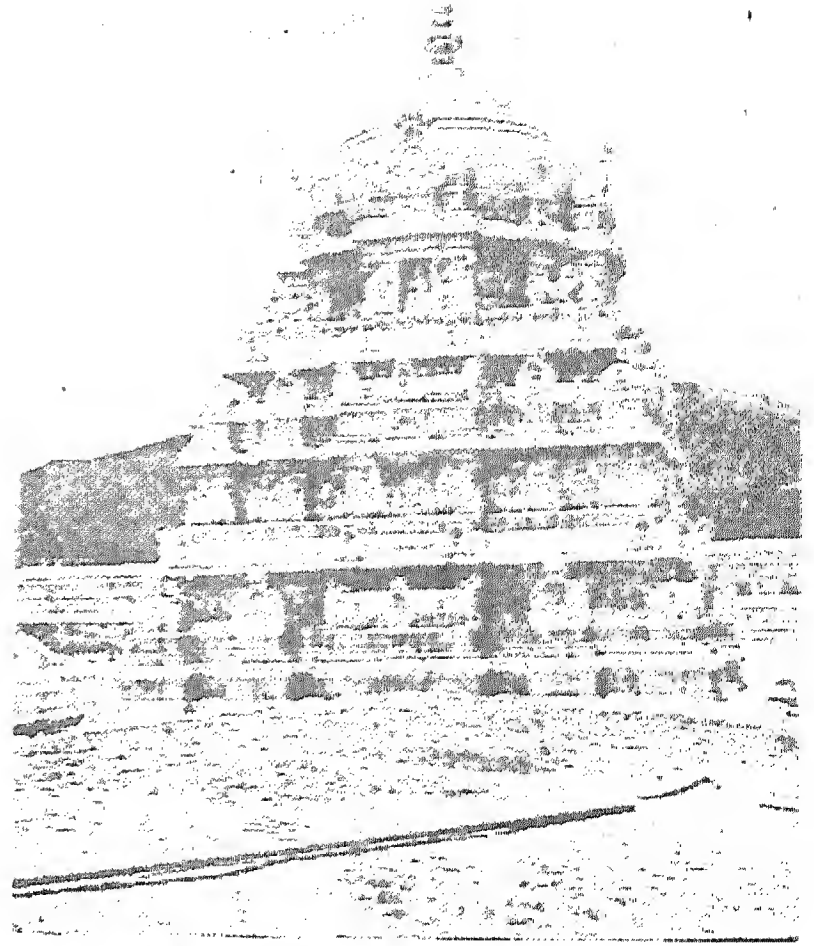
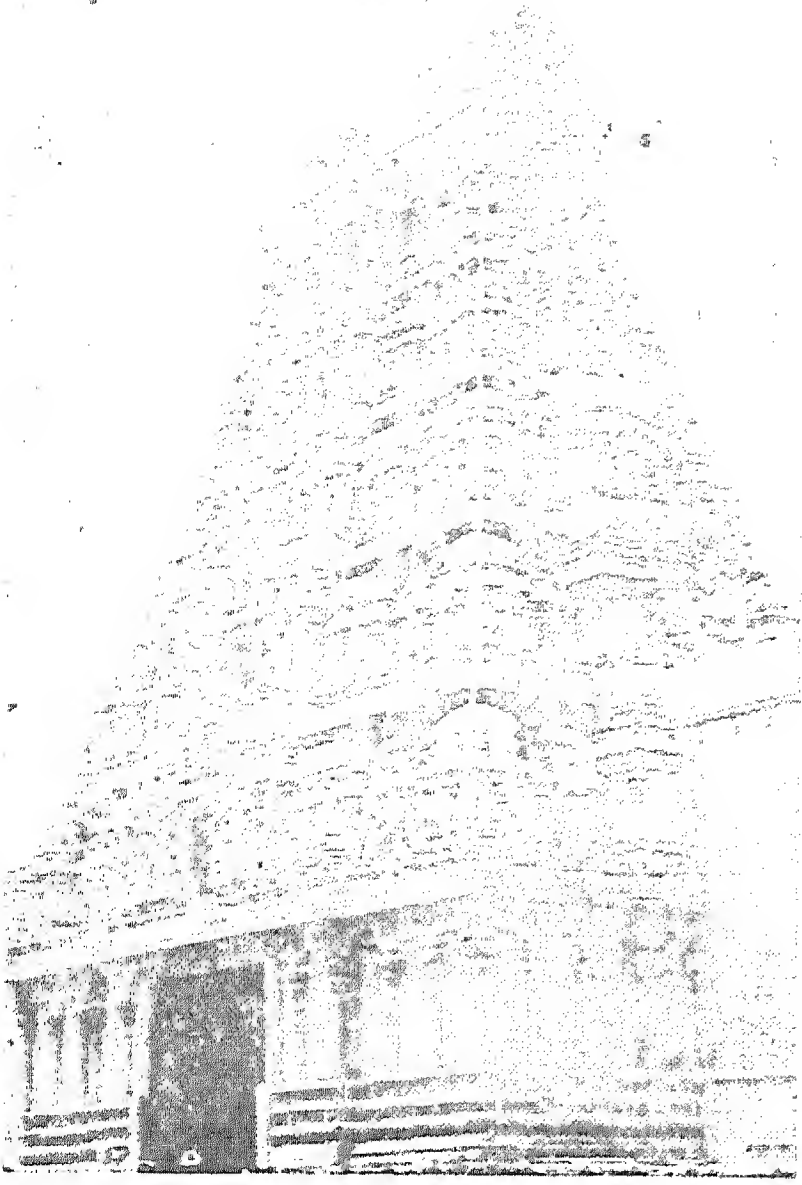
1. ee ceṭṭu leenicooṭa aamudapu ceṭṭee mahaa vrukṢam
2. ee yīkala pakṣi aa gumpuloonee ceerutundi
3. eeru daaṭeevaraku enganna eerudaāṭeeka singanna
4. kancee ceenu meestee kaapeemi ceyyagalaḍu ?
5. kaakini tecci panjaramloo peḍitee ciluka paluku palukuntundaa ?
6. kaalam gadicipootundi, maāṭa nilicipootundi
7. kuurcuni tinṭuu unṭee koṇḍainaa karigipootundi
8. koṇḍanta duudiki koṇḍanta nippenduku ?
9. dorikitee donga dorakakapootee dora
10. neeṭi kavulu siraaloo ekkuva nīḷḷu kalipi raastunnaaru
11. paata oka roota kotta oka vinta
12. preemaleeni maāṭa pedavipainee unṭundi

Match the following :

manci ceḍḍalu
manisi peedaitee
manuSulu pooyinaa
mahaavrukṢamkrinda
maāṭa venḍi
maanava seevee
miida merupulu
maāṭaku maa inṭiki

maāṭalu nilustaayi
mokkalu peragavu
kuuṭiki mii inṭiki
maunam bangaaram
maadhava seeva
loona purugulu
maāṭaku peedaa?
paḍugu peekalu

(for meanings see page 9)

తిరుపతి - తిరుమలలో లోక ప్రసిద్ధమైన శ్రీ వేంకటేశ్వర దేవాలయం ఉంది. ఎక్కువ రాబడి గల దేవాలయాల్లో ఈ దేవాలయం ప్రపంచంలో రెండోది, భారతదేశంలో మొదటిది. సంవత్సరంలో కొన్ని కోట్ల రూపాయలు ఆదాయం లభించేది మనదేశంలో ఈ ఒక్క దేవాలయానికే. సంవత్సరం పొడుగునా ప్రతిరోజూ ఎన్నో వేలమంది ప్రజలు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని దర్శిస్తారు. తిరుమల కొండ మీదికి రోజూ కొన్ని వందల బస్సులు యాత్రికుల్ని స్వామి సన్నిధికి చేరుస్తాయి. కొండమీద ఆలయానికి దగ్గరలోనే పాపనాశం అనే జలపాతం ఉంది. దిగువ తిరుపతికి దగ్గరగా తిరుచానూరులో పద్మావతి దేవాలయం ఉంది. పద్మావతి శ్రీవారి భార్య. శ్రీవారి హుండీలో రోజూ లక్షల కొలది రూపాయలు, బంగారం, వెండి యాత్రికులు కానుకలగా సమర్పిస్తారు. శ్రీవారి కొండకి మన దేశంలో పలుచోట్ల నుండి యాత్రిక సౌకర్యాలున్నాయి. యాత్రికుల కోసం తిరుపతి - తిరుమలలో ఎన్నో వసతులు లున్నాయి.

ఈ దేవాలయానికి వచ్చిన రాబడితో చాలా విద్యా సంస్థలు నిర్వహిస్తున్నారు. ఈ మధ్య తిరుపతి దేవస్థానంవారు ఆమెరికాలో నున్న న్యూయార్క్ నగరంలో శ్రీ వేంకటేశ్వర దేవాలయాన్ని కట్టించారు. హైదరాబాద్ లో బిర్లాట్రస్టువారు శ్రీ వేంకటేశ్వర దేవాలయాన్ని చలువరాతితో కట్టించారు. తెలుగువాళ్ళు మారిషస్ లోను, దక్షిణాఫ్రికాలోను శ్రీ వేంకటేశ్వర దేవాలయాల్ని కట్టిస్తున్నారు.

tirupati - tirumala

Vocabulary

looka prasiddham well known	huundi a safe wherein people
raabadi income	offer money
deevaalayam Temple	lakshalakoladi amounting to lakhs
labhincu to obtain	bangaaram gold
podugunaa through out	vendi silver
prati roojuu every day	kaanuka gift
darśincu to see	samarpincu to present, to give
konda hill	palucootlu several places
yaatrikulu pilgrims	saukaryaaalu facilities
sannidhi sanctum sanctorum	vasatulu facilities
jalapaatam water fall	samstha institution
daggaragaa near by	vidya education
bhaarya wife	nirvahincu to conduct
śriivaaru lord venkatesvara,	kaṭṭincu to build
husband	mukhyam important

tirupati tirumalaloo looka prasiddhamaina śriivenkaṭeesvara deevaalayam undi ekkuva raabadi gala deevaalayaaloo ii deevaalayam prapancamloo rendoodi bhaaratadeesamloo modatidi. samvatsaramloo konni kootla ruupaayalu aadaayam labhinceedi ii okka deevaalayaani kee. samvatsaram podugunaa pratiroojuu ennoo veela mandi prajalu śrii venkaṭeesvaruni darśistaaru. tirumala konda miidiki roojuu konni vandala bassulu yaatrikulni svaami sannidhiki ceerustaayi. konḍamiida aalayaaniki daggarloonee paapanaasam anee jalapaatam undi. diguva tirupatiki daggaragaa tirucaanuuloo padmaavati deevaalayam undi. padmaavati śriivaari bhaarya. śriivaari huundiiloo roojuu lakshalakoladi ruupaayalu, bangaaram, vendi yaatrikulu kaanukalagaa samarpistaaru. śriivaari konḍaki manideesamloo palucootlanundi yaatrika saukaryaalunnaayi. yaatrikulakoosam tirupati tirumalaloo ennoo vasatunnaayi

ii deevaalayaaniki vaccina raabaditoo caalaa vidyaasamsthalu nirvahistunnaaru. ii madhya tirupati deevaasthaanamvaaru amerikaaloonunna nyuuyaarku nagaramloo śriivenkaṭeesvara deevaalayaanni koṭṭincaaru haidaraabaaduloo birlaa trustuvaaru śriivenkaṭeesvara deevaalayaanni caluvaraatitoo kaṭṭincaaru. teluguvaallu maariṣasloonu, dakṣinaafrikaaloonu śriivenkaṭeesvara deevaalayaalni kaṭṭistunnaaru.

Read the following verb forms :

pradsiddhamaindi
labhincindi
darśincaaru
ceercaaru

prasiddhamautundi
labhistundi
darśistaaru
ceerustaayi

prasidhamkaadu
labhincadu
darśincaru
ceercanu

samarpincaaru
nirvahincaaru
kaṭṭincaaru
puujincaaru

samarpistaaru
nirvahistaaru
kaṭṭistaaru
puujistaaru

samarpincaru
nirvahincaru
kaṭṭincaru
puujincaru

Answer the following questions :

1. śri venkaṭeśvaradevaalayam ekkada undi ?
2. ekkuva raabaḍigala deevaalayaallo idi prapancamloo ennoodi ?
3. diiniki samvatsraaniki enni kootla ruupaayalu aadaayangaa labhistundi ?
4. tirupati koṇamiidiki konniveela bassulu velṭaayaa ?
5. padmaavati evaru ?
6. sriivaari huundiiloo eemiṭi samarpistaaru ?
7. tirupatiloo yaatrikulaku saukaryaalunnaayaa ?
8. ii devaalayaaniki vaccina raabaḍitoo eem ceestunnaaru ?
9. haidraabaaduloo deevaalayam evaru kaṭṭincaaru
10. sriivaari deevalaayalu inkaa ekkadekkada kaṭṭistunnaaru?

Make sentences as indicated below :

tirupati cittuuru jillaaloo undi

tirupati
arasavilli
bhadraacalam
annavaram

cittuuru
suuryadeevaalayam
raamaalayam
satyanara, La svaami

jillaa
srikaakulam
tuurpugoodaavari
tuurpugoodaavari

simhaacalam
sriikaalahasti
sriisailam
varangallu

visnumuurti
kaalahasti
mallikaarjuna svaami
raamappa

visaakhapaṭṭanam
cittuuru
karnuulu
varangallu

Vocabnlary :

adruṣṭam	luck	kance	'fence'
duradruṣṭam	bod luck	ceenu	'crop'
meenamaama	mother's brother	panjaram	cage
venna	butter	paluku	to speach utterance
aamudapu ceṭṭu	castor plant	gaḍicipoovu	to pass on
mahaavṛukṣam	great tree	nilicipoovu	to stay on
enganna	name of a person	nippu	fire
singanna	name of a person	donga	thief
pedavi	lip	dora	gentle man

Study the following sentences :

1. teluguvaallaki caala mukhyamaina paṇḍuga sankraanti
2. maamalu alluḷḷanu illaku aahvaanistaaru
3. idi aadavaallaki caala mukhyamaina nela
4. uurandaru manṭa cuṭṭu ceeri cali kaacu kunṭaaru

5. canipooyina vaaru neerugaa svargaanikee velṭaarata
6. palletuullaloo prati manisi ii rooju kotta baṭṭalu kaṭṭukunṭaaru
7. udayaannee leeci paṣuvulni kaḍigi alankaristaaru
8. paṇḍuga roojulloo bommala koluvu kunda peḍataaru

Read these adages :

1. taanu tavvina gootiloo taanee paḍataaḍu
2. tiyyaṭi teene nindina nooṭitoonee teenetiiga kuṭṭadaa ?
3. parugetti paalu taagee kannaa nilabaḍi niḷḷu taagaḍam meelu
4. vaanalunṭee paṇṭalu leekunṭee manṭalu

5. sampaadana okaridi, anubhavam inkokaridi
6. sanyaasam civara kaṣṭam, samsaaram madhya kaṣṭam
7. vaccinapeeru caccinaa poodu
8. vindu ayinaa munnaaḷḷu, mandu ayinaa muunnaaḷḷu

మ కర సంక్రాంతి

Vocabulary

panduga festival
prati every
maaru to change
pallepuru village
pantal crops

tolirooju first day
sankranti festival
panulu works
puurti complete
raavadam coming

తెలుగు వాళ్లకి చాల ముఖ్యమైన పండుగ మకర సంక్రాంతి. ప్రతి సంవత్సరం జనవరి 13, 14 తేదీల్లో ఈ సంక్రాంతి వస్తుంది. ఇది మూడు రోజుల పండుగ. తొలిరోజు భోగి, రెండో రోజు సంక్రాంతి, మూడో రోజు కనుమ.

సూర్యుడు ఒక రాశిలో నుండి మరో రాశిలోకి మారడాన్ని సంక్రాంతి అంటారు. మకర రాశిలో సూర్యుడు ప్రవేశించినప్పటి సంక్రాంతి మకర సంక్రాంతి అంటారు. పల్లెటూళ్లలో మకర సంక్రాంతి వచ్చేటప్పటికి పనులు కొన్ని పూర్తయి పంటలు ఇంటికి రావడంతో ఇల్లు నిండుగా ఉంటుంది. సంతోషం కొద్ది మామలు, అల్లుళ్లను ఇళ్లకు ఆహ్వానించి కానుకలిచ్చి గౌరవిస్తారు. మకర సంక్రాంతి మునుపున్న ముప్పై రోజుల్ని ధనుర్మాసం అంటారు. ఇది ఆషాఢానికి చాల ఆనందదాయకమైన నెల. వాళ్లు ఇంటిముందు గొబ్బెమ్మల్ని పెట్టడం, ముగ్గులు వెయ్యడం మొదలైనవి చేస్తారు.

మొదటి రోజు భోగినాడు ఎండు కర్రలు, పేడ పిడకలు మొదలైన వాటిని ఒక దగ్గర చేర్చి భోగి మంట వేస్తారు. ఊరందరు ఆ మంట చుట్టూ చేరి కోలాహలంగా చలి కాచుకుంటారు.

రెండో రోజు ఉత్తరాయణ పుణ్యదినమైన సంక్రాంతి. ఇది మహాపుణ్యకాలమని, సంక్రాంతినాడు స్వర్గంలో వాకిళ్లు తెరుస్తారని, ఆ రోజు చనిపోయిన వారు నేరుగా స్వర్గానికే వెళ్తారని వాళ్ల నమ్మకం. చనిపోయిన తాత ముత్తాతలని ఈ రోజు ఆరాధిస్తారు. పల్లెటూళ్లలో ప్రతి మనిషి ఈ రోజు కొత్త బట్టలు కట్టుకుంటారు.

మూడో రోజు ఉదయాన్నే లేచి పశువుల్ని కడిగి అలంకరిస్తారు. ఆ రోజు పుష్టిగా భోంచేసి పల్లెటూళ్లలో కోళ్ల పండాలు మొదలైనవి చూడ్డానికి వెళ్తారు. పండుగ రోజుల్లో కొందరిళ్లలో బొమ్మల కొలువు కూడ పెడతారు.

makara sankraanti

nindugaa *full*
santooşamkoddi *due to happiness*
maamalu *fathers-in-law*
alluḷḷu *sons-in-law*
munupu *earlier*
praveśincu *to enter*
aanandadaayakam *happy*
aahvaanincu *to invite*
enḍu karralu *dried fire wood*
peeḍa piḍakalu *thick biscuits of*
dried cow dung

manṭa *fire*
koolaahalangaa *merrily*
cali *cold*
kaacukonu *to wait*
neerugaa *straight*
paśuvulu *cattle*
taata *grand father*
muttaata *great grand father*
kooḷḷa pandaalu *cock fights*
paṇḍuga roojulu *festival days*

teluguvaallaki caala mukhyamaina paṇḍuga makara sankraanti.
prati samvatsaram janavari nela 13, 14 teediḷḷoo ii sankraanti vastundi.
idi muuḍu roojula paṇḍuga. toli rooju bhoogi, reṇḍoo rooju sankraanti,
muuḍoo rooju kanuma.

suuryuḍu oka raasiloonunci maroo raasilooki maaraḍaanni sankraanti anṭaaru. pallettuḷḷaloo makara sankraanti vacceṭappaṭiki panulu konni puurtayi paṇṭalu inṭiki raavaḍamtoo illu nindugaa unṭundi. anduvalla veeḍuka ceesukoovaḍaani anukuulangaa unṭundi. santooşam koddi maamalu alluḷḷanu illaku aahvaaninci kaanukalicci gauravistaaru makara sankraanti munupunna mupphai roojulni dhanurmaasam anṭaaru. idi aadavaallaki caala aanandadaayakamaina nela. vaalḷu inṭimendu gobbemalni peṭṭaḍam, muggulu veyyaḍam modalainavi ceestaaru.

modaṭi rooju bhoogiinaaḍu enḍukarralu, peeḍa piḍakalu modalainavaaṭini oka daggira ceerci bhoogii manṭa veestaaru. uurandarū aa manṭa cuṭṭuu ceeri koolaahalangaa cali kaacukunṭaaru.

reṇḍoo rooju uttaraayaṇa punyadinamaina sankraanti. idi mahaa punyakaalamani, sankraantinaaḍu svargamloo vaakiḷḷu terustaarani aa rooju canipooyinavaaru neerugaa svargaaniki veḷṭaarani vaalḷa nammakam. canipooyinavaari taata muttaatalani ii rooju aaraadhistaaru. pallettuḷḷaloo prati maniṣi ii rooju kotta baṭṭalu kuṭṭukunṭaaru.

muuḍoo rooju udayaanne leeci vyavasaayadaarulu paśuvulni kaḍigi alankaristaaru. aa rooju suṣṭhigaa bhoonceesi pallettuḷḷaloo kooḷḷa pandaalu modalainavi cuuḍḍaniki veḷṭaaru. paṇḍuga roojulloo kondariḷḷaloo bommalakoluvukuḍa peḍataaru.

See the picture and write a description :

Read the following :

eekavacanam-bahuvacanam
 suuryagrahanam-candragrahanam
 bhuutakaalam-vartamaana kaalam
 pumlingam-striilingam
 vidyaadaanam-dhanadaanam
 tuurpu-padamara
 paurṇami-amaavaasya
 aaroogyam-vaidyam

singular-plural
 solar eclipse-moon eclipse
 past tense-present tense
 masculine and feminine
 giving education-giving money
 east and west
 full moon day-new moon day
 health-treatment

Telugu months

caitram
vaiśākhā
jyēṣṭhā
āṣāḍhā
śrāvaṇā
bhādrapadā

āśvīyujā
kārtīkā
mārgaśīrā
pūṣyā
māghā
phālgunā

caitra śuddha pādyaṃ
caitra śuddha navamī
bhādrapada śuddha caviti
āśvīyujā śuddha daśamī
āśvīyujā bahuḷā amāvaस्या
āgastu padīheenu

English months

janavari
fibravari
maarci
eprilu
mee
juun

juulai
aagaṣṭu
septembaru
akṭoobaru
navambaru
disembaru

ugaadi
sriiraamanavami
vinaayaka caviti
vijayadaśamī
diipaavali
svaatantrya dinootsavam

Answer the following questions

1. makara sankraanti eppuḍu vastundi ?
2. sankraanti ante eemiṭi ?
3. sankraanti naaḍu striilu eemi ceestaaru ?
4. bhoogiinaaḍu eem ceestaaru ?
5. muuḍoo rooju eem ceestaaru ?
6. paṇḍuga roojullo konḍarillaloo eem peḍataaru ?
7. paṇḍuganaatiki paṇṭalu paṇḍutaayaa ?
8. maamalu aḷḷuḷaku eem istaaru ?

See the picture and write a description :

Read the following :

eekavacanam-bahuvacanam
 suuryagrahanam-candragrahanam
 bhuutakaalam-vartamaana kaalam
 pumlingam-striilingam
 vidyaadaanam-dhanadaanam
 tuurpu-padamara
 paurṇami-amaavaasya
 aaroogyam-vaidyam

singular-plural
 solar eclipse-moon eclipse
 past tense-present tense
 masculine and feminine
 giving education-giving money
 east and west
 full moon day-new moon day
 health-treatment

Telugu months

caitram
vaiśākhā
jyēṣṭhā
āṣāḍhā
śrāvaṇā
bhādrapadā

āśvīyujā
kārtīkā
mārgaśīrā
pūṣyā
māghā
phālgunā

caitra śuddha pādyaṃ
caitra śuddha navamī
bhādrapada śuddha caviti
āśvīyujā śuddha daśamī
āśvīyujā bahuḷā amāvaस्या
āgaṣṭu paḍiḥenu

English months

janavari
fibravari
maarci
eeprilu
mee
juun

juulai
aagaṣṭu
septembaru
akṭoobaru
navambaru
disembaru

ugaadi
sriiraamanavami
vinaayaka caviti
vijayadaśamī
diipaavalī
svaatantrya dinootsavam

Answer the following questions

1. makara sankraanti eppuḍu vastundi ?
2. sankraanti ante eemiṭi ?
3. sankraanti naaḍu striilu eemi ceestaaru ?
4. bhoogiinaaḍu eem ceestaaru ?
5. muuḍoo rooju eem ceestaaru ?
6. paṇḍuga roojullo konḍarillaloo eem peḍataaru ?
7. paṇḍuganaatiki paṇṭalu paṇḍutaayaa ?
8. maamalu alluḷaku eem istaaru ?

చెత్తె

Letter writing is one of the important uses of a language. It is an art. When we read some letters we feel as if the person who wrote the letter is in front of us. There will be number of opportunities for writing letters.

As you know letters are of different types. The following few categories may be noted.

1. kutumba sabhyulaku raasee uttaraalu *letters to family members*
2. mitrulu raasee uttaraalu *letters to friends*
3. pustakalu gaani viluvaina vastuvulu kaani teppinceetappudu raasee uttaraalu *Letters written when ordering for books or valuable goods,*
4. udyogagalakoosam pettee darakhaastulu *application for appointments*
5. preeyasii priyulu raasukonee uttaraalu *love letters*

1. In Telugu before writing a letter while addressing the following words are generally used.

1. Srii - Mr	2. When ending a letter
2. Mahaarajaasrii - (Mahaaraja 'king')	1. itlu - as above
3. puujyaniyulaina - worshippingable	2. nii priyamaina-yours lovingly
4. puujyulu - peddalu - worshippingable and elderly members	3. preematoo - with love
5. priyamaina - affectionate	4. bhavadiiyudu - yours
6. ayyaa - Sir	
7. aaryaa - Sir	
8. gauravaniyulaina - respectable	

3-4-529/18

బర్కత్ సుర

హైదరాబాద్

తేదీ : 1-11-1980

పూజ్యనీయులే న నాన్నగార్కి నమస్కారములు. ఇక్కడ మేమంతా క్షేమంగా ఉన్నాం. ఇంటి దగ్గర అందరూ బాగున్నారనుకుంటాను, మీరు ఇంటికి వెళ్ళిన వెంటనే డబ్బు పంపిస్తానన్నారు. డబ్బుకోసం ఎదురుచూస్తున్నాను. మొన్న మీరిక్కడికి వచ్చినప్పుడు అక్కయ్యకు పుస్తకాలు పంపుతామని చెప్పారట. అక్కయ్య మళ్ళీ మీకు గుర్తుచెయ్యమని చెప్పింది. పూజ్యులు అప్పారావుగార్కి నా నమస్కారాలు. మీ అందరి క్షేమాలతో తిరుగుటపాలో జవాబు రాయండి.

letter

Vocabulary

puujyaniyulu	worshippable	namaskaaramulu	thanks
kseemanga	hale and healthy	andaruu	all
baagunnaaru	are well	pampincu	to send
eduru cuusu	to look forward	vaccinappudu	when you come
pampu	to send	gurtuceyyu	you remind
tirugutapaa	return post	javaabu	reply
subhaakaankshalu	greetings	paraamarshalu	enquire about
sandeesam	message		health etc
samaaveesam	meeting	aaviṣkaraṇa	release
aahvaanam	invitation	tappaka	without fail
dayaceeyu	to come gladly	jaabita	list
vinnapamu	submission	vicceeyu	to come
praardhincu	to pray	untaanandi mari	I remain
ippincavalasindigaa	to grant	kooru	to request
tiisukonu	to take	manavi	request
pampukuntunnaanu	'sending for myself'		

3-4-526/18,
Barkatpura,
Haidaraabaadu,
teedii : 1-11-80

puujyaniyulaina naannagaariki namaskaaramulu. intidaggara andaruu baagunnaaranukuntaanu. miiru intiki vellinaventanee naaku dabba pampistaamannaaru. dubbukoosam eduru cuustunnaanu. monna miirikkadiki vaccinappudu akkayyaki pustakaalu pamputaanani ceppaarata. akkayya miiku mallii gurtuceyyamani ceppindi. puujyulu apparaavugaariki namaskaaraalu. mii andari kSeemaalato tirugu tapaaloo javaabu raayandi.

itlu.
mii kumaarudu,
vi. raamaa raavu

aina that which become - is a verb form derived from the verb
agu - to become the final a is a relative participle marker

Match the following:

puujyulaina
andamaina
ettaina
podugaati
vedalpaina
kuracaina
callati /
callanaina

podugaati
long
vedalpaina
wide
kuracaina
short
callanaina
cool

taajamahalu
abbaayi
gadi
taadu
miiru
caarmiinaaru
naannagaaru

Read the following adverbs

- 1) rautu mettanayitee gurram muudu kaallatoo nadustundi
If the rider on the horse is not competent the horse walks with three legs
- 2) vindu ayinaa muunnaallu, mandu ayinaa muunnaallu
A banquet is only for three (few) days, similarly taking medicine is also for a few days
- 3) sukhaalu puuvullaantivi, anubhavincagaanee antarincipootaayi
pleasures are like flowers, Immediately after enjoyment they die

Notes

1. meemu + antaa - we all
2. baagunnaaru + anukuntaanu - I feel that everybody is O.K.
3. pampistaanu + annaaru - he said that you would send
4. vaccina + appudu - when came
5. pamputaanu + ani - will send, having said
6. ceppaaru + ata - you said, it is said
7. gurtu ceyyumu + ani - remind, having said

Note that in many cases the final vowel of the first word is dropped due to Sandhi. Knowing sandhi is very important in splitting the words for proper understanding.

Notes:

vinani vaallundaru   *there will be nobody who have not heard of.*

is a form containing two negatives —

vinani   *that which has not heard*   vaallu   *they*   undaru   *will not be*
puttina dinam   *'birthday' the day on which he born*

puttina   *that which born*

svaatantryam koosam   *for independence*   koosam   *for*   is a dative form
sampaadincaḍaaniki   *for obtaining*

sampaadincaḍam is a form ending in *m*. After dropping *m* the preceding vowel gets lengthened before taking the dative case suffix *ki*.

Read the Following:

1. paamuku talaloonu teeluku tookaloonu viṣamuntundi. kaani cedḍa-
vaallaki śaariiramantata viṣamuntundi.
Serpant has poison in the head, a scorpion has it in the tail, but bad people have prison throughout the body.
2. cinna nalli ceeri mancaaniki naṣṭam kolugutundi. cedḍavaanitoo
sahavaasam ceesina enta goppavaadikaina kiidu kalugutundi.
A small bug having stayed in the cot damages it. A bad fellow's company with any great man damages him.

Match the following

dhanavantunni tana
buddhivantulattoo
aakaliveesee vaallaki
ruci ani
okaru ceesina
dongatanam
raajunu tana
peddalu ceppina

sahavaasam ceyyaali
ekkuvagaa tinakuudadu
upakaaram maravoddu
ceyyakuudadu
raajyamloone gaura-
vistaaru
annam petṭaali
graamamloonee gaura-
vistaaru
maafa vinaali

మహాత్మా గాంధీ

vinanivaallu	those who have n't heard	akkadi	of there
puttina dinam	birth day	puurti peeru	full name
vellinappudu	when he went	koosam	for
kaṣṭaalu	difficulties	samskaraṇa	reform
pooraatam	struggle	saukaryaalu	fecilities
jaatiiya kaangress	National congress	samskarincu	to reform
sampaadincu	to obtain	jirnucukonu	to digest
avalambincu	to adopt	suutraalu	principles
aatipita	father of the nation	udyamam	movement
maanavata	humanness	pempondincu	to develop

భారతదేశంలో గాంధీమహాత్ముడి పేరు వినని వాళ్ళుండరు. గాంధీమహాత్ముడు షట్టిన దినమైన అక్టోబరు 2 వ తారీఖు భారతీయులందరికీ పండుగ. ఈయన పూర్తిపేరు మోహన్దాస్ కరమ్చంద్ గాంధీ. ఈయన దక్షిణాఫ్రికాకు వెళ్ళినప్పుడు అక్కడి మన భారతీయుల కష్టాల్ని చూసి, సంస్కరణకై ప్రభుత్వంతో పోరాటం జరిపారు. దీనివల్ల అక్కడి భారతీయులకి కొన్ని సౌకర్యాలు కలిగాయి,

గాంధీ భారత జాతీయ కాంగ్రెసులో చేరి దాన్ని సంస్కరించి, ఏకైక నాయకుడై బ్రిటిషు ప్రభుత్వంతో పోరాటం జరిపి, భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం సంపాదించాడు. ఈయన భగవద్గీతను జీర్ణించుకొని ఆ సూత్రాల్ని తన ఉద్యమంలో అవలంబించాడు. ప్రతి దేశమూ స్వాతంత్ర్యం కోసం రక్తనదులు ప్రవహింపజేసింది. కాని భారతదేశం మాత్రం నెత్తుటి చుక్క పడకుండా స్వాతంత్ర్యం సంపాదించడానికి గాంధీజీ అహింసా సిద్ధాంతమే ముఖ్య కారణం.

గాంధీజీని భారతీయులు జాతిపిత అని పిలుస్తారు. అతడు చనిపోయిన దినమైన 30 జనవరి భారతీయులు స్వాతంత్ర్యం కోసం ఆత్మ బలిదానం చేసిన పీఠం స్మారకదినం. భారతీయులే కాకుండా ప్రపంచమంతా గాంధీమహాత్ముడి ఉపదేశాన్ని పాటిస్తూ మానవతని పెంపొందిస్తున్నారు.

mahaatmaa gaandhii

aatma balidaanam	<i>offering one's life</i>
pravahimpajeeyu	<i>to cause to flow</i>
ahimsaa siddhaantam	<i>Principle of Non-violence</i>
rakta nadulu	<i>rivers of blood</i>
nettuti cukka	<i>drop of blood</i>
mukhya kaaranam	<i>main reason</i>
canipooyina dinam	<i>death day</i>
eekaika naayakuḍu	<i>single (only) leader</i>
niryaanam	<i>death</i>
paatincu	<i>to follow</i>
smaarakadinam	<i>remembrance day</i>
viirulu	<i>warriors</i>
upadeesam	<i>preaching</i>

bhaarata deśamloo gaandhiitmahaatmuḍi peeru vinani vaallundaru. gaandhiimahaatmudu puttina dinamaina aktoobaru rendu taariiku bhaaratiiyulandariki panduga. iiyana puurtipeeru moohanadass karam-cand gaandhii. iiyana dakSinaafikaaku vellinappuḍu akkaḍi mana bhaaratiiyula kaṢṭaalni cuusi samskaranakai prabhutvamtoo pooraatam jaripaaru. diinivalla akkaḍi bhaaratiiyulaku konni saukaryaalu kaligaayi.

gaandhii bhaarata jaatiiya kaangresuloo ceeri daanni samskarinci, eekaika naayakudai britiSu prabhutvamtoo pooraatam jaripi bhaarata deesaaniki svatantryam sampaadincaadu. iiyana bhagavadgiitanu jirnin-cukoni aa suutraalni tana udyamamloo avalambincaadu, pratideesamuu svaatantryam koosam raktanadolu pravahimpajeessindi, kaani bhaarata deesam maatram nettuti cukka padakundaa svaatantryam sampaadinca-daaniki gaandhijii ahimsaa siddhaantamee mukhya kaaranam.

gaandhijini bhaaratiiyulu jaatipita ani pilustaru. atadu canipooyina janavari mupphay bhaaratiiyulu svaatantryam koosam aatma balidaanam ceesina viirula smaaraka dinam. bhaaratiiyulu kaakundaa prapanca-mantaa gaandhii mahaatmuḍi upadeesaannii paatistuu maanavatani pempodistunnaaru.

Answer the following questions

1. gaandhii mahaatmudu eppudu puttaaru?
2. iiyana puurti peereemiti?
3. iiyana dakṣiṇaafrikaaloo eem ceeṣaaru?
4. bhaarata jaatiiya kaangresuloo ceeri eem ceeṣaaru?
5. pratideeṣam svaatantryam koosam eem ceesindi?
6. bhaarata deēṣaaniki svaatantryam sampadincaḍaaniki ee siddhaantam kaaranam?
7. bhaaratiiyulu gaandhiiini eemani pilustaaru?
8. janavari mupphai ee rooju?

Use these phrases on your own

cikkina simham
talaloo naaluka
taanu tavvina goyyi
peedavaadi pellaṁ
paalasamudram

lion that became lean and thin
tongue in the head (always
minded
the person who digs the ditch
wife of a poor man
milky ocean

pidikeḍu biccām
pillaniccinavaadu
peddalamaata
peedalakoopam
preemaleeni maata

handful of alms
person who gave his daughter
word of elders
anger of poor people
word without any love

mangali katti
pooraani cootu
tiyyati teene
paadileeni illu
paanakamlo pudaka
neetikavulu

barber's knife
a place where one should not go
sweet honey
a house which has no milk etc.,
stick in a sweet juice
today's poets

Read the following sentences

1. goodaavari nadinee daksina ganga anikuudaa pilustaaru
Godavari is called as Daksina Ganga also
2. ii nadi vaśiṣṭa, gautami anee rendu paaylugaa ciilipootundi
This river is split into two rivulets by name vaśiṣṭa and gautami
3. aanakaṭṭa kaṭṭakamundu paṇṭalu sariggaa paṇḍeevi kaavu
Crops were not yielding properly before constructing the anicut

4. kaaluvalu aa naaṭikee kaṭṭabaḍḍaayi
Canals were constructed by that time itself
5. aa roḍjullo antee ayindi - *It was spent that much only those days*
6. aanakaṭṭa miida marinta etiugaa kaṭṭaaru
Above the anicut they have constructed still above

Sandhi

nadini + ee
paayalu + unnaayi
phalitamu + ee
naaṭiki + ee
kharcaḃodi + aṭa
maatramu + ee
adi + ee

upayoogeapaḍu + eeṭi + aṭlu
siddhamu + autunnaaru
appaṭiki + appuḍee
leedu + anakunḍaa
peṭṭeevaadu + aṭa
ceyyaali + ani
munulu + anḍaru
batukutundi + annaaru

Noun

nadi
sthalam
tiiram
vedaḃu
phalitam
ruupaayalu
munulu
peeru
sahaayam
koopam

Use the noun and verb from
The boxes and make sentences
Ex:-

munulu tapassu
ceesukunṭaaru
Monks perform tapas
paaru to flow
dakku to get

Verb

paaru
undu
cuusu
ceeyu
dakku
agu
ceeyu
vaccu
ceeyu
vaccu

goodaavari nadi

goodaavari nadinee dakṣiṇaganga ani kuuda pilustaaru. idi naasik jiillaaloo tryambaka jyootirlinga anee sthalamloo putṭi 1465 kiloo miṭṭarlarla duuram pravahinci bangaalaakhaatamloo kalisipootundi. ii nadii tiiramloo naasikloonu, bhadraacalamloonuu puṇyakṣeetralu veliṣaayi. ii nadiki padi paayalunnaayi. dhavaḷeeśvaram daggara ii nadi gautami, vaśiṣṭa anee reṇḍu paayalugaa ciillpootundi.

raajamaṇḍridaggara ii nadi veḍalpu muuḍu kiloomiṭṭarlu, dhavaḷeeśvaram daggara aaru kiloomiṭṭarlu. dhavaḷeeśvaram daggara aanakaṭṭa kaṭṭaka mundu ii deḷṭaa praantamloo paṇṭalu sarigga paṇḍeevi kaavu. sar aarthar kaṭṭan doragaaru ii dhavaḷeeśvaram aanakaṭṭani ruṇponḍincaaru iiyana kruṣi phalitamee dhavaḷeeśvaram aanakaṭṭa daaniki sambandhincina kaaluvalu 1852 naaṭikee kaṭṭabaḍḍayi. ii aanakaṭṭa kaṭṭadaniki aa roojuloo 14 lakṣala ruupaayalu maatramee kharcayindaṭa. ii aanakaṭṭa kaṭṭina 125 samvatsaraala tarvaata prastutam ii nadi miida adee aanakaṭṭa miida marikonta ettugaa kaṭṭi upayooga paḍeetaṭṭu ceyyadaaniki aravai kooṭla ruupaayalatoḍ pedda baareeji nirmaṇaani niki siddhamoutunnaaru.

ii nadi putṭuka gurinci konni aitiḥyaalunnayi. konni varaala prabhaavamvalla gautamuḍu appatikappuḍee vittanaalu calli paṇṭalu paṇḍinci vaṇḍi, vaccina atidhulaku leedanakunḍaa santruṭṭikarangaa bhoojanam peṭṭeevaadaṭa daanivalla gautamuḍu peeru prakḥyaatulu sampaadincukunnaḍu. kaani kondaru munulu asuuyatoo jaya anee deevata sahaayamtoo iitani kiirti naaśanam ceyyalani talacaaru. “jaya” anee deevata oka aṇḍugaa maari gautamuḍi polaallo paṇṭa ceenu meyyaḍam praarambhincindi. gautamuḍiki koopam vacci aavu miida kaṇḍalamlooni niḷḷu callaḍu. aavu cacciṇṇooyindi. cuṭṭupakkaḷloo unna munulandaru cuuci goohatyaa dooṣaaniki gautamuṇṇi veli veeśaaru. kaani pavitramaina gangaajalaanni aavumiida jallitee batukutundannaaru. gautamuḍu śivudikoosam tapassu ceeśaḍu. gangaajala prabhaavam valla aavuki jiivam poyyaḍam maatramee kaakunḍaa gangaajalam bhuumi miida pravahincaḍam modalupeṭṭindi. gautama mahaamuni ii nadi bhuumi miida pravahincaḍaaniki kaarakuḍu kaabaṭṭi diiniki gautami anee peeru kuuda kaligindi.

Vocabulary

goodaavari nadi	river Godavari	dakṣiṇaganga	Southern Ganga
tryambaka jyootirlinga	name of a place	pravahincu	to flow
nadii tiiram	bank of the river	kalisipoovu	to meet
ruupondincu	to give shape	veliyu	to grow up
dora	a suffix indicating respect	paayalu	sub-rivers
naatikee	by that time itself	ciilipoovu	to separate
aitihyaalu	Puranic explanations	vedalpu	breadth
kharcu	expenditure	aanakatṭa	dam
goohatya	killing a cow	deltaa	delta
peeru prakhyaatulu	name and fame	panṭalu	crops
upayoogapaḍu	to be useful	sariggaa	properly
siddhamau	to get ready	kruṣi	effort
ettugaa	(at) a height	kaaluva	canal
kharcu	expenditure	prastutam	now
nirmaanam	construction	baareji	barrage
veliveeyu	to outcaste	puṭṭuka	birth
callu	to spread, sprinkle	appaṭikappuḍu	instantly
prabhaavam	influence	vittaanaalu	seeds
sampaadincu	to obtain	atidhulu	guests
asuuya	envy	munulu	saints
saahaayam	help	deevata	angel
naaśanam	spoil	talacu	to think
aavu	cow	koopam	anger
pavitram	sanctity	panṭa ceenu	crop

Use the phrases in boxes to make sentence on your own

peeru prakhyaatulu
goohatyaa doosam
ati pavitram
gangaa jalam
kamaṇḍalam niḷḷu
daksina ganga
pedda aanakatṭa
ati koopam
veliveeyu
appaṭi kappuḍu

upayoogapaḍu
puṭṭi perugu
śivudi tapassu
rendu paayalu
modalu petṭu
aaru kiloo miṭṭarlu
nadi puṭṭuka
panṭalu paṇḍincu
panṭa ceenu
panṭa polam

Vocabulary :

bhaaṣaa praatipadika	language basis	naandii	prelude
punarvibhajana	reconstitution	saahasamgaa	with valour
bhaṣaa prayukta		keendram	centre
raaṣṭraalu	linguistic states	praantam	area
eerparacu	to do, to arrange	aakarṣincu	to attract
appaṭṇunci	hence forth	ancanaa	estimate
antarincu	to come to an end	palleṭuuru	village
avatarincu	to come into existence, to be born	paṭṭaṇam	town
praaciina	from ancient days	vrutti	profession
pratyeeekangaa	specially	vyava-	
suucistuu	indicating	saayam	agriculture
vaadabadu	to use	dhaanyaa-	
caritra	history	gaaram	rice store
toli	first	pooraatam	fighting
cakravartulu	kings	civaraku	towards the end
ceppukoovaccu	we can say	amarajiivi	an immortal man

Study the following sentences:

1. teluguvaallandaru okkataipooyina aandhra raaṣṭram avatarincindi
2. "aandhra" anna śabdham pratyeeekangaa oka deesāanni suucistuu
vaadabadindi
3. caritraku telisinantavaraku toli aandhra cakravartulu śaatavaahanulu
4. aayana niraahaara diikṣa cesi maraṇincaaru kuuda

5. pedda pedda nadulu sundara saagara tiiram mana deesāanni
sundarangaa ceeśaayi
6. ii raaṣṭramloo unnanni nadulu maree raaṣṭramloonuu leevu
7. deesāmlōo puttiperigina anni mataalaku idi oka mukhyamaina
keendram
8. deesāmlōo vidyaardhulnee kaakunda itara deesāala vidyaardhulri
kuuda aakarṣincaaru

ఆంధ్ర రాష్ట్రం

1956 నవంబరు 1వ తారీకున భారతదేశాన్నంతటినీ భాషా ప్రాతిపదిక మీద పునర్విభజన చేసి భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాన్ని ఏర్పరిచారు. అప్పటినుంచి నిజాం రాష్ట్రం అంతరించి తెలుగు వాళ్ళందరు ఒక్కటై పోయిన ఆంధ్ర రాష్ట్రం అవతరించింది. ప్రాచీన కాలంనుంచి “ఆంధ్ర” అన్న శబ్దం ప్రత్యేకంగా ఒక దేశాన్ని సూచిస్తూ వాడబడింది. చరిత్రకు తెలిసినంత వరకు తొలి ఆంధ్ర చక్రవర్తులు శాతవాహనులు. ఆంధ్ర శాతవాహనుల కాలంలో తెలుగు వాళ్ళందరు ఒకటిగా నిలిచి నివసించారన్నది చెప్పుకోవచ్చు.

భారతదేశంలో భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాలు రావడానికి నాందీ వాఙ్మం పలికింది తెలుగు వాళ్లే. ప్రత్యేక రాష్ట్రం కోసం ఎందరో తెలుగు వాళ్లు సాహసంగా పోరాటం జరిపారు, చివరకు అమరాజీవి పొట్టి శ్రీరాములు ప్రత్యేకాంధ్ర రాష్ట్రం కోసం ఏభై రోజులు నిరాహార దీక్ష చేసి 1953 అక్టోబరు 1న మరణించారు కూడ.

విస్తీర్ణంలో తెలుగుదేశం భారతదేశంలో నాలుగోది. పెద్దపెద్ద నదులు, పొడుగైన సుందర సాగరతీరం, పుణ్యక్షేత్రాలు తెలుగుదేశాన్ని సుందరంగా చేశాయి. ఈ రాష్ట్రంలో ఉన్న నదులు మరే రాష్ట్రంలోనూ లేవని చెప్పొచ్చు. కృష్ణా, గోదావరి పెద్ద నదులు. తుంగభద్ర, పినాకిని, వంశవార అనేవి మధ్యతరగతి నదులు. శారద, గుంగ్లకమ్మ, పాలేరు, మున్నేరు, స్వర్ణముఖి మొదలైన ముప్పై చిన్న నదులు తెలుగుదేశంలో ప్రవహిస్తాయి.

దేశంలో పుట్టి పెరిగిన అన్ని మతాలకు ఆంధ్రరాష్ట్రం ఒక ప్రధానమైన కేంద్రం. బౌద్ధులు, అమరావతి, నాగార్జున కొండ మొదలైన ప్రాంతాల్లో విద్యాలయాలు స్థాపించి దేశంలోని విద్యార్థుల్నే కాకుండా మధ్య ఆసియా, తూర్పు ఆసియా మొదలైన ప్రాంతాల నుండి విద్యార్థుల్ని ఆకర్షించారు. రాష్ట్రం చుట్టూ తమిళనాడు, కర్నాటక, మధ్యప్రదేశ్, ఒరిస్సా, మహారాష్ట్ర ఉన్నాయి. ఈ రాష్ట్రాల్లో కూడా చాలా మంది తెలుగువాళ్ళున్నారు. ఆంధ్ర రాష్ట్రం వెలుపల రమారమి కోటి తెలుగువారున్నారని అంచనా. మలేషియా, మారిషస్, శ్రీలంక, ఫిజి, బర్మా, సింగపూరు, దక్షిణాఫ్రికా మొదలైన దేశాల్లో కూడా ఉన్నారు.

ఈ రాష్ట్రంలో ఇరవై ఏడు వేల రెండువందల ఇరవై ఒక్క పల్లెటూళ్లు ఉన్నాయి. ఇవి కాక రెండు వందల ఏడు పట్టణాలు ఉన్నాయి. ఈ రాష్ట్రంలో ప్రజన ప్రధాన వృత్తి వ్యవసాయం. వరి ఎక్కువగా పండుతుంది. అందువల్ల దీనికి భారతదేశ ధాన్యగారమని పేరుంది.

తెలుగు దేశాన్ని ముఖ్యంగా, కోస్తాంధ్ర, రాయలసీమ, తెలంగాణ అని మూడు ప్రాంతాలుగా వ్యవహరిస్తున్నారు.

aandhra raastram

pandommidi vandala eebhayyaaru navambar okaṭava taariikuna bhaarata deesāannanāṭini bhaaSaa praatipadika miida punarvibhajana ceesi bhaaSaa prayukta raaSṭraalni eerparicaaru. appaṭinunci nijaam raaSṭram antarinci teluguvaallandaruu okkaṭaipooyina aandhra raasṭram avatarincindi. praaciina kaalamnunci “aandhra” anna śabdham pratyee kangaa oka deesāanni suucistuu vaadabaḍindi. caritraku telisinantavaraku toli aandhra cakravartulu śaatavaahanulu. aandhra śaatavaahanula kaalamloo teluguvaallandaruu okaṭigaa nilici nivasincaarannadi ceppukoovaccu.

bhaarata deesāmlō bhaasāa prayukta raasṭraalu raavaḍaaniki naandii palikindi teluguvaalle. pratyee ka raaSṭraam koosam endaroo teluguvaallu saahasamgaa pooraṭam jaripaaru. civaraku amarajiivi poṭṭi śriiraamulu pratyee kaandhra raasṭraam koosam eebhay roojulu niraahaara diikṣa ceesi pandommidi vandala eebhay muuḍu akṭoobaru okaṭina maranincaaru kuḍa.

vistiirṇamloo telugu deesām bhaarata deesāmlō naalugoodi. pedda pedda nadulu poḍugaina sundara saagara tiiram, puṇyakṣeetraalu telugu deesāanni sundaranga ceeṣaayi. ii raaSṭramloo unnanni nadulu maree raaSṭramlooonuu leevani ceppoccu. krusṇa goodaavari pedda nadulu. tungabhadra, pinaakini, vaṁśadhaara, aneevi madhyataragati nadulu. śaarada, guṇḍakamma, paaleeru, munneeru, svarṇamukhi modalaina mupphay cinna nadulu telugu deesāmlō pravahistaayi.

deesāmlō puṭṭi perigina anni mataalaku aandhra raaSṭram oka pradhaanamaina keendram bauddhulu amaraavati, naagaarjuna koṇḍa modalaina praantaalloo vidyaalayaalu kaakundaa madhya aasiyaa, tuurpu aasiyaa modalaina praantaalanundi vidyaardhulni aakarSincaaru. raaSṭramcuṭṭuu tamilaṇaadu, karuaṭaka, madhyapradeś, orissaa, mahaaraasṭram uunaayi. ii raaSṭraalloo kuḍa caalaamandi teluguvaallunnaaru. aandhra raaSṭram velupala ramaarami kooṭimandi telugu vaarunnaṭlu ancanaa. maleeSiyaa, maariSas, śriilanka, fiji, barmaa, singapuur, dakSiṇaafrikaa modalaina deesāalaloo guḍa unnaaru.

ii raaSṭramloo iravaieḍuveela renḍuvandala iravaiyokka palletuullu unnaayi. ivikaaka renḍuvandala eeḍu paṭṭaṇaalu unnaayi. ii raaSṭramloo prajala pradhaana vṛtti vyavasaayam. vari ekkuvagaa paṇḍutundi. anduvalla dīiniki bhaaratadeeśa dhaanyaagaaramani peerundi.

telugudeesāanni mukhyangaa, koostaandhra, raayalasiima. telangaṇa ani muuḍu praantaalugaa vyavaharistunru.

Vocabulary (Contd.)

niraahaara diikṣa	fast unto death	saagara tiiram	sea coast
jarupu	to conduct	punyaḥṣeetraalu	pilgrim places
maraṇincu	to die	madhya taragati	middle class
vistiirṇam	area	pravahincu	to flow
sundara	beautiful		

Answer the following :

1. bhaarata deesāanni bhaaṣaa praatipadika miida eppuḍu vibhajincaaru
2. aandhra raaṣṭram eppuḍu eerpaḍindi?
3. toli aandhra cakravartulu evaru?
4. pratyeeḥa raaṣṭram koosam teluguvaaḷḷu eem ceesāaru?
5. sri poṭṭi śrīiraamulu eem ceesāaru?
6. vistiirṇamloo telugu deesām bhaarata deesāmloo ennoodi?
7. aandhra pradeesḷoo mukhyamaina naduleevi?
8. amaraavati-naagaarjuna koḇḇalaloo eemiṭi sthaapincaaru?
9. aandhra raaṣṭram velupala entamandi telugu vaaḷḷu unnaaru?
10. aandhra raaṣṭramloo enni palletuḷḷunnaayi?
11. ii raaṣṭraaniki eemani peerundi?
12. telugu deesāanni enni praantaalugaa vibhajincaaru?

Past-Non-Past

eerparicaaru-eerparustaaru
 avatarincindi-avataristundi
 vaadabaḍindi-vaadabaḍu-
 tundi
 jaripaaru-jaruputaaru
 unnaaru-unṭaaru
 peerundi-peeruntundi
 ceppaaru-ceptaaru
 palikindi-palukutundi
 paḇḇindi-paḇḇutundi

Positive-Negative

ceesi	ceyyakunḇḇaa
eerparaci	eerparaca
	kunḇḇaa
jaripi	jarapakunḇḇaa
undi	unḇḇakunḇḇaa
unnaaru	leeru
peerundi-	peeruleedu
ceppukoovaccu	ceppu-
	kooka poovaccu
unnaayi	leevu
pravahistaayi	pravahincavu
paḇḇutundi	paḇḇadu

Read the following sentences :

atanee uuriki vellindi
vaadee annam tinnadi
viidee kadha cadivinadi
raadhee ikkadiki vaccinadi
latee paata paadinadi
raajee reepu velunnadi
akkadee vaadu untunnadi
rajanee paata paadutunnadi
ninnee akkada cuusinadi

He only went to the village
He only who ate food
He is only who read the story
Radha only who came here
Lata only who sang a song
Raja only who is going tomorrow
He only who is staying there
Rajani only who is singing a song
You only I saw there

Learn similar usages :

1. peeru vinani vaarundaru
2. annam tinani vaarundaru
3. pustakam konani vaarundaru
4. accu veyyani vaarundaru

17. telisii teliika ceeṣaadu
18. erigii erakka annaadu
19. vaccii raaka ceppaadu
20. cuusii cuudaka anaadu

5. cuusina paapaana pooleedu
6. ceesina paapaana pooleedu
7. vaccina paapaana pooleedu
8. vinna paapaana pooleedu

21. teluganna entoo priiti
22. vaadante entoo preema
23. adante entoo istam
24. neenante entoo guri

9. ceedoodu vaadoodu
10. tooduu niidaa
11. ammaa naanna
12. adii idii

25. paka paka navvi
26. caka caka nadici
27. gada gada vaniki
28. vata vata vaagi

13. vadoopa vaadaalu
14. mancii ceddalu
15. kasta sukhaalu
16. kalimii leemulu

29. maamsamu muttanu
30. satyamu tappanu
31. himsa ceyyanu
32. paapam cuudanu

శ్రీ కృష్ణ దేవ రాయలు

తెలుగు దేశంలో శ్రీకృష్ణదేవరాయల పేరు వినని వారుండరు. ఈయన తెలుగు సాహిత్యానికి చేసిన సేవయే దీనికికారణం. కృష్ణదేవరాయల ఆస్థాన కవులైన అష్టదిగ్గజాలు రచించిన ప్రబంధాలు తెలుగుసాహిత్యంలో మణిపూసలు. మనుచరిత్ర, వసుచరిత్ర, పాండు రంగ మాహాత్యం మొదలైన ప్రబంధాలు ఈయన ఆస్థాన కవుల రచనలే.

రాయల కాలంలో దక్షిణ భారతదేశమంతట, తెలుగుభాష, తెలుగుజాతి వ్యాప్తి చెందాయి. రాయలకు తెలుగున్న ఎంతో ప్రీతి. రాయలు స్వయంగా కవిత్వం రాశాడు. తెలుగుభాషలో అముక్తమాల్యద అనే కావ్యం, సంస్కృతంలో జాంబవతీ పరిణయమనే కావ్యం రాశాడు. ఆయన చెప్పిన ఈ కింది పద్యం తెలుగుమీద ఆయనకున్న అభిమానాన్ని వ్యక్తం చేస్తుంది.

“తెలుగుదేల యన్న దేశంబు తెలుగేను
దెలుగు వల్లభుండ దెలు గొకండ
ఎల్లస్థపులు గొలువ నెలుగవే బాసాడి
దేశ భాషలందు దెలుగు లెస్స

హైదరాబాద్ విజయనగరం ముఖ్య పట్టణంగా రాయలు 1517-1527 లో ఈయన తన సామ్రాజ్యాన్ని పరిపాలించాడు. మహామంత్రి తిమ్మరుసు రాయలకు చేదోడువాదోడుగా ఉండి రాజ్యపరిపాలన్ని మెరుగులు దిద్దాడు.

తిరుపతి వెంకట కవులు

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రిగార్ని, చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిగార్ని కలిపి తిరుపతి వెంకట కవులు అనేవారు. తిరుపతిశాస్త్రిగారిది కృష్ణామండలంలోని ఎండగండ గ్రామము. వెంకట శాస్త్రిగారిది కాకినాడ దగ్గర ఏనాం. పాండవోద్యోగ విజయాలు, ముద్రారాక్షసం, మృచ్ఛ కటికం వీరి నాటకాలు. బుద్ధ విజయం, శ్రవణానందం, దేవీభాగవతం వీరి మరికొన్ని కృతులు. విక్రమాంకదేవ చరిత్ర మొదలైనవి వీరి వచన గ్రంథాలు. నానారాజ సందర్శనం మొదలైనవి శతావధాన కృతులు.

అవధాన విద్యతోను, వాదోపవాదాలతోను, ఎందర్నో ఎదిరించి, బెదిరించి సాహిత్య రాజసూయం చేసిన కవితా దురంధరులు శ్రీ తిరుపతి వెంకటకవులు. ఆంధ్ర దేశపు విశిష్ట లక్షణంగా అవధాన విద్యకి జగద్విఖ్యాతి కూర్చినవాళ్లు వీరే.

srii krusna deeva raayalu

telugu deesamloo sriikrusnadeevaraayala peeru vinani vaarundaru. iiyana telugu saahityaaniki ceesina seevayee diiniki kaaranam. kruSna deevaraayala aasthaana kavu'aina aStadiggajalu racincina prabandhaalu telugu saahityamloo manipuusalu. manu caritra, vasu caritra, paanduranga maahatmyam modalaina prabandhaalu iiyana aasthaana kavula racanalee.

raayala kaalamloo dakSiṇa bhaarata deesamantata, telugu bhaaSa, telugu jaati vyaapti cendaayi. raayalaku teluganna entoo priiti. raayalu svayangaa kavitvam raasaadu. telugu bhaaSaloo aamuktamaalyada anee kaavyam, samskrutamloo jaambavati anee kaavyam raasaadu. aayana ceppina ii kindi padyam telugu miida aayanakunna abhimaanaanni vyaktam ceestundi.

“telugadeela yanna deesambu telugeenu
delugu vallabhunda delugokanda
ella nrupulu goluva nerugavee baasaadi
deesa bhaaSalandu telugu lessa.”

hampii vijayanagaram mukhya patṭanamga raayalu 1507-1527loo iiyana tana saamraajyaanni paripaalincaadu. mahaamantri timmarusu. raayalaku ceedoodu vaadoodugaa undi raajya paripaalanni merugulu diddaadu.

tirupati venkata kavulu

divaakrla tirupati saastri gaarni, cellapiḷḷa venkata saastri gaarni kalipi tirupati venkata kavulu aneevaaru, tirupati saastri gaaridi kruṣṇaa mandalamlooni endaganda graamam, venkata saastri gaaridi kaakinaada daggara eenaam. paadavoodyooga vijayaalu, mudraa raakSasam, mṛcchakatikam viiri naatakalu. buddha vijayam, śravaṇaanandam, deevii bhaagavatam viiri mari konni kṛtulu. vikramaanka deeva caritra modalainavi viiri vacana graandhaalu. naanaaraaja sandarśanam modalainavi śataavadhaana kṛtulu.

avadhaana vidyatoonu, vaadoopavaadaalatoonu, endarnoo edirinci, bedirinci saahityaraajasuuyam ceesina kavita durandharulu sriitirupati venkata kavulu. aandhra deesapu visista lakṣaṇangaa avadhaana vidyaki jagadvikhyaati kuurcinavaallu viiree.

Vocabulary :

saahityam	<i>literature</i>	eela	<i>why</i>
seeva	<i>service</i>	neenu	<i>I</i>
aasthaana kavulu	<i>court poets</i>	vaallabhundu	<i>king</i>
aṣṭa diggajaalu	<i>eight elephants (poets)</i>	kanda	<i>sugar candy</i>
racincu	<i>to write creatively</i>	nrupula	<i>kings</i>
prabandhaalu	<i>a variety of literary writings</i>	golucu	<i>to render service</i>
manipuusalu	<i>gem beads</i>	baasaadi	<i>to swear</i>
priiti	<i>liking</i>	lessa	<i>good</i>
svayangaa	<i>of own</i>	saamraajyam	<i>kingdom</i>
kaavyam	<i>creative writing</i>	paripaalincu	<i>to rule</i>
abhimaanam	<i>affection</i>	ceedoodu vaadoodu	<i>being helpful</i>
vyaktam ceeyu	<i>to express</i>	merugulu	<i>improvements</i>

Learn to use these forms :

mancigaa-batuku
ceddagaa-ceppaku
baagaa-raadu
andamgaa undi
antagaa raadu
vintagaa toostundi
intagaa ceppakandi
vantagaa paadandi

batuku *you live*
antagaa *not to*
that extent
vintagaa *as a*
wonder
intagaa *not to*
this extent
vantagaa *repeatedly*
maasina *that which*
became dirty
viilaina *possible*
asalaina *real*
beeram *bargain*
muccataina *pretty*
impaina *that*
which liked
hamsa *swan*
maammuulu
ordinary
muddula *pretty*
koorika *desire*

andamaina kadha
vintaina kadha
podugaina bandi
ettaina kattadam
viilaina pani
asalaina beeram
muccataina maata
impaina sangiitam

ceesina seeva
maasina battalu
untunna manis
ceestunna panduga
vastunna abbaayi
raayani uttaram
paadani lata
paarutunna nadi

tellati hamsa
naallati kootu
maammuulu pani
eenaati maata
muddula muuta
raatri puuta
pagati puuta
civari koorika

Match the following

ceruvu nindinappudu
sampada kaliginappudu
mancigaa unnappudu
sneham leenappudu
tana koopame
tana saantame
paamuku visam
teeluku visam

tappulu kanipincavu
tappulu kanipistaayi
tanaku raksha
talaloo untundi
tookaloo untundi
tanaku satruvu
kappalu vastaayi
bandhuvulu vastaaru

Read the following sentences

daani khariidu aravai ruupaayalee
pustakam khariidu nalabhay ruupaayalee

*its price is only sixty rupees
The price of the book is only
forty rupees*

bangalaa khariidu laksha ruupaayalee

*The price of the bangalow is
one lakh only*

aayana mancitanam antavarakee
aayana goppatanam antee

*his goodness is upto that only
his greatness is that much only*

1. ammaa antee kadulutaayi naannaa antee kadalavu
2. aakaasamloo untundi kaani meegham kaadu
(aakaasam sky, meegham cloud)
3. aakaasamloo andaala meeda aa meedaloo ennenno gadulu
(meeda palace)
4. adaviloo puttindi, adaviloo perigindi (adavi forest)
5. andamaina ceruvuloo muddu vaccee pitṭa
(ceruvu tank muddu pretty pitṭa bird)

రవీంద్రనాథ ఠాకూరు

Vocabulary

goppa kavi	great poet	pedda kutumbam	well known family
muddugaa	prettily		
prakṛti	nature	seevakulu	servants
drśyaalu	sights	diipaalu	lights
kasarattu	exercise	aaścaryam	wonder
viśaadam	misery	entoo	so much
praarambhincu	to start	aaśramam	Asram
bhakti gauravaalu	devotion and honour	pandla cetlu	fruit plants
paccani paccika-	green meadows	puula tiigelu	flower creepers
bayallu		santoosincu	to feel happy

రవీంద్రనాథ ఠాకూరు గొప్ప కవి. ఈయన తండ్రి పేరు దేవేంద్రనాథ ఠాకూరు, తల్లి పేరు శారదా దేవి, వీరి కుటుంబం చాలా పెద్ద కుటుంబం. రవీంద్రనాథ ఠాకూరును ముద్దుగా రవీంద్రుడు అని పిలిచేవారట. చిన్నతనం నుండి రవీంద్రుడు ప్రకృతిలోని దృశ్యాలన్నీ చూసి ఎంతో ఆశ్చర్యపడేవాడు. రవీంద్రుడు నేవకులు జెప్పిన కథలు కూడా విని ఆనందించేవాడట. కథలన్న రవీంద్రుడికి ఎంతో ఇష్టం, ఆ రోజుల్లో రసీసం కిరోసీన్ దీపాలు కూడా లేవట. ఆలాగే నీటి పంపులు లేవట. రవీంద్రుడు చిన్నప్పుడు ఎక్కువగా ఆటలు ఆడేవాడట. రవీంద్రుడు ప్రతిరోజు చీకటితో లేచి కసరత్తు చేసేవాడు. ఆ రోజుల్లో ఆడపిల్లలు చదువుకోవడం ఆశ్చర్యంగా ఉండేది కాదట. రవీంద్రుడు పదకొండో ఏట నుండే పద్యాలు వ్రాయడం ప్రారంభించాడు, చిన్నతనం నుండే విషాదంతో కూడిన పాటలు వ్రాయడం ప్రారంభించాడు. రవీంద్రుడి అన్నలందరు నాటకాల్లో పాల్గొనేవారు. రవీంద్రుడికి తండ్రి మీద ఎంతో భక్తి గౌరవాలు ఉండేవి.

దేవేంద్రనాథ ఠాకూరు కలకత్తాకు మూడు మైళ్ల దూరంలో ఒక పెద్ద తోట కొని అందులో ఒక ఆశ్రమం స్థాపించాడు. ఆ ఆశ్రమంలో పచ్చని పచ్చిక బయళ్ళు, రకరకాల పండ్ల చెట్లు, రంగు రంగుల పూల తీగెలు చూసి రవీంద్రుడు ఎంతో సంతోషించేవాడు. రవీంద్రుడు చిన్నప్పుడు తండ్రితో హిమాలయ పర్వతాలు చూశాడు. సిక్కుల పుణ్యక్షేత్ర మయిన అమృతసర్ వెళ్లి జంగులు దేవాలయం చూశాడు. రవీంద్రుడు కళాకాల్లో చేరిన తర్వాత ఆంగ్ల సాహిత్యం బాగా చదువుకున్నాడు. రవీంద్రుడు ఇరవై రెండో సంవత్సరంలో పెళ్లి చేసుకున్నాడు, భార్య పేరు మృణాళిని. రవీంద్రుడికి ఇద్దరు కొడుకులు, ముగ్గురు కుమార్తెలు.

raviindranaadha thaakuuru

rangu rangula	<i>of many colours</i>	cinnappudu	<i>at a young age</i>
punyaksetram	<i>pilgrim place</i>	parvataalu	<i>mountains</i>
bangaaru deevaalayam	<i>golden temple</i>	ceerina tarvaata	<i>after joining</i>
PELLI ceesukonu	<i>to marry for oneself</i>	koḍukulu	<i>sons</i>
kumaartelu	<i>daughters</i>		

Sandhi

piliceevaaru + aṭa
 kathalu + anna
 padakonḍu + oo
 naatakālu + loo

dr̥śyaalu + ni
 cinna + appudu
 annalu + andaru
 kaḷaāśaala + loo

raviindranaadha thaakuuru goppa kavi. iiyana tandri peeru
 deeveendranaadha thaakuuru, talli peeru śaaradaa deevi. viiri
 kuṭumbam caala pedda kuṭumbam. raviindranaadha thaakuuru
 muddugaa raviindrudu ani piliceevaaraṭa. cinnatanamnundi raviindru-
 du prakrutilooni dr̥śyaalni cuusi entoo aāścaryapaḍeevaadu. raviin-
 druḍu seevakulu ceppina kadhalu kuḍa vini aanandincheevaadaṭa.
 kadhalante ravidrudiki entoo iṣṭam. aa roojuloo kiroosin diipaalu
 kuḍa leevata. alaagee niṭi pampulu leevata. raviindrudu cinnappu-
 du ekkuvagaa aṭalu aḍeevaadaṭa. raviindrudu pratirooju ciikaṭitoo
 leeci kasarattu ceeseevaadu. aa roojuloo aḍapillalu caduvukoovadam
 aāścaryangaa undeedi kaadaṭa. raviindrudu padakonḍoo eetaṇundee
 padyaalu vraayadam praarambhincaadu. raviindrudi annalandaru
 naatakalloo paalgoneevaaru. raviindrudiki tandri miida entoo bhakti
 gauravaalu undeevi.

deeveendranaadha thaakuuru kalakattaaku muudu maila duuram-
 loo oka pedda toṭa koni anduloo oka aāśramam sthaapincaadu. aa
 aāśramamloo paccani paccika bayallu, rakarakaala pandla cetlu, rangula
 puula tiigelu, cuusi raviindrudu entoo santoosinceevaadu.
 raviindrudu cinnappudu tandritoo himaaya parvataalu cuuśaadu.
 sikkula punyaksetramaina amrutasar velli bangaaru deevaalayam
 cuuśaadu. raviindrudu kaḷaāśaaloo caerina tarvanta aangla saahityam
 baagaa caduvukunnaadu. raviindrudu iravai rendoo samvatsaramloo
 pelli ceesukunnaadu. bharya peeru mr̥ṇālini. raviindrudiki iddaru
 koḍukulu, mugguru kumaartelu.

Use vocabulary in the boxes and make sentences

aandhrapradees
biihaar
haryaanaa
himaacalapradees
keerala
madhyapradees
mahaaraastra
orissaa

Ex :-

aandhrapradees
mukhyapaṭṭanam
haidaraabaadu
orissa mukhyapaṭṭanam
bhuvaneesvar

haidaraabaadu
paatnaa
candiighar
simlaa
triveendram
bhoopaal
bombaayi
bhuvaneesvar

Answer the following questions

1. raviindranaatha taaguuru tandri peereemiṭi ?
2. viiri kuṭumbam etuvanti kuṭumbam ?
3. raviindrudiki kadhalu evaru ceppeevaaru ?
4. aa roojulu elaa undeevi ?
5. raviindrudi alavaatlu eemiṭi ?
6. aasramamloo eemiṭi undeevi ?
7. raviindrudu cinnappudu eemiṭi cuusaadu ?
8. aayanaku endaru pillalu ?

Study the following sentence patterns

1. muudoo ceepa "tarvaata cuuddaamlee" anee rakam
The third fish is a type which says let us see afterwords
2. raajaa, jantu vadhanu aapu, daanivalla etuvanti punyamuu kalagadu
Raja, please stop sacrificing animals, you are not going to attain anything because of that

3. endaakaalam vaccindi. endalu tiikṣaṇamgaa unnaayi
Summer came and it is very hot
4. mahaasivaraatri maaghamaasamloo bahulacaturdasinaadu jarupnkuntaam
Maha Sivaratri is conducted in maaghamaasam on bahula caturdasi

Vocabulary

sangha samskaraṇa	social reform	samardhuḍu	capable man
strii punarvivaaham	(widow) woman	oka prakka	one side
	remarriage	abhyudaya	progressive
vidyaa śuunyulu	not having edu- cation	kavitvam	creative writing
viveeka vardhani	that which im- proves knowledge	sangham	society
(Name of a journal)		vanitaa maṇulu	women
vitantu vivaaham	widow remarriage	hrdayam	heart
vidyaavaśyakata	need for education	vyaasam	essay
mahoodyamam	great movement	samardhincu	to support
boodhanaa paatavam	teaching capacity	viśayam	subject
saatileenii	which has no comparison	udyamam	movement
		naandii	beginning
petṭina peeru	given name	śaraṇaalayam	poor home
vacana śaili	prose style	gadya tikkana	prose Tikkana
jiivita caritra	life history	birudu	title
puṭṭupurvoottaraalu	life and their works	prakriya	a variety
sviiya caritra	biography	navala	novel
naatakam	drama	vimarśa	criticism
		racana	writing

Answer the following questions

1. kandukuuri viireśalingam pantulugaaru saahityamtoo eem ceeśaaru?
2. aayana vidyaardhi daśaloo eem ceeśaaru?
3. aa roojuloo sangham deeniki angiikarincaleedu?
4. aa raojuloo striila paristhiti elaa undeedi?
5. dhanikulaina mitrula saayamtoo eem ceeśaaru?
6. viiru ee saililoo raaśaaru?
7. viiru enni prakriyalloo kavitvam raaśaaru?
8. viiriki prabhutvam eemani birudu iccindi?

కందుకూరి వీరేశలింగం

కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారు 1849లో రాజమండ్రిలో జన్మించి 1919లో మరణించారు. సాహిత్యాన్ని సంఘసంస్కరణ సాధనంగా చేసుకొని ఒకప్రక్క సంచూన్ని ఒకప్రక్క సాహిత్యాన్ని అభ్యుదయ మార్గంలో పయనించినవారు వీరేశలింగం పంతులుగారు. విద్యార్థిగా ఉన్నప్పుడే పంతులుగారు మంచి కవిత్వం రాయడం, గంభీరమైన ఉపన్యాసా లివ్వడంలో సమర్థులుగా ఉండేవారు.

ఆ రోజుల్లో శ్రీ వునన్వివాహానికి సంఘం అగీకరించలేదు. అందువల్ల బాల వితంతువులు పలుపాట్లకు గురి అయ్యారు. వనితామణులు విద్యాభ్యాసానికి ఉండేవాళ్ళు. ఇవన్నీ చూచి పంతులుగారి హృదయం కరిగింది. అందువల్ల వీరు విషేషార్థాని అనే పత్రికను స్థాపించి వితంతు వివాహాల గురించి, శ్రీ విద్యావశ్యకత గురించి సమర్థిస్తూ ఎన్నో వ్యాసాలు రాశారు. ఈ విషయమీద ఈయన మహోద్యమం సాగించారు. ఈ ఉద్యమం వల్ల కొందరు వితంతువులకి వివాహాలు జరిపించడమే కాకుండా వనితా శరణాలయాలు స్థాపించారు. అలాగే ధనికులైన మిత్రుల సహాయంతో వనితా విద్యాలయాలు స్థాపించారు. తర్వాత ఈ శ్రీ విద్యా పట్టణాల్లోనేకాక పల్లెల్లోకూడ బాలికపాఠశాలలు పెట్టడానికి నాంది వాక్యం పలికింది.

వీరేశలింగంగారి బోధనాపాటవం సాటిలేనిది. వారు చెప్పినట్లు చెయ్యడం వారికి పెట్టినపేరు. వీరు ఎక్కువగా అందరికీ అర్థమయ్యే వచన శైలిలో రాశారు. అందుకే వీరికి 'గద్య తిక్కన' అనే బిరుదుకూడ వచ్చింది. ఈయన తెలుగు సాహిత్యంలో ఆదరించని ప్రక్రియలేదు. నవల, నాటకం, స్వీయచరిత్ర, జీవిత చరిత్ర, వ్యాసం, ప్రహసనం, విమర్శ అన్ని ప్రక్రియలు రాశారు. నన్నయ నాటినుండి తమకాలం వరకు ఉన్న తెలుగు కవుల వుట్టుపూర్వోత్తరాలు, కాలాలు, రచనలు రాశారు. ఈయన చేసిన నేవ గుర్తించి ప్రభుత్వం వారు "రావుబహదూర్" బిరుదు యిచ్చి గౌరవించారు.

kandukuuri viireesalingam

kandukuuri viireesalingam pantulugaaru 1849 loo raajamandrilloo janminci 1919 loo maranincaaru. saahityaanni sangha samskaraṇa saadhanamgaa ceesukoni oka prakka sanghaanni oka prakka saahityaanni abhyudaya maargamloo payanincina vaaru viireesalingam pantulugaaru. vidyaardhigaa unnappuḍee pantulugaaru manci kavittam raayaḍam, gambhiiramaina upanyaasaalivvaḍamloo samardhulugaa undeevaaru.

aa roojulloo strii punarvivaahaaniki sangham angiikarincaleedu. anduvalla baalavitantuvulu palupaatlaku guri ayyaaru. vanitaamanulu vidyaasuunyulai undeevaallu. ivannii cuuci pantulugaari hrudayam kdarigindi. anduvalla viiru “viveekavardhini” anee patrikanu sthaapinci vitantu vivaahaalagurinci, strii vidyaavaśyakata gurinci samardhistuu ennoo vyaasaalu raasaaru. ii viSayammiida iiyana mahodiyamam saagincaaru. ii udyamam valla kondaru vitantuvulaki vivaahaalu jaripincaḍamee kaakunḍaa vanitaa śaraṇaalayaalu sthaapincaaru. alaagee dhanikulaina mitrula sahaayamtoo vanitaa vidyaalayaalu sthaapincaaru. tarvaata strii vidya paṭṭaṇaalloonee kaaka pallellookuuda baalika paṭṭhaśaalalu peṭṭaḍaaniki naandii vaakyam palikindi.

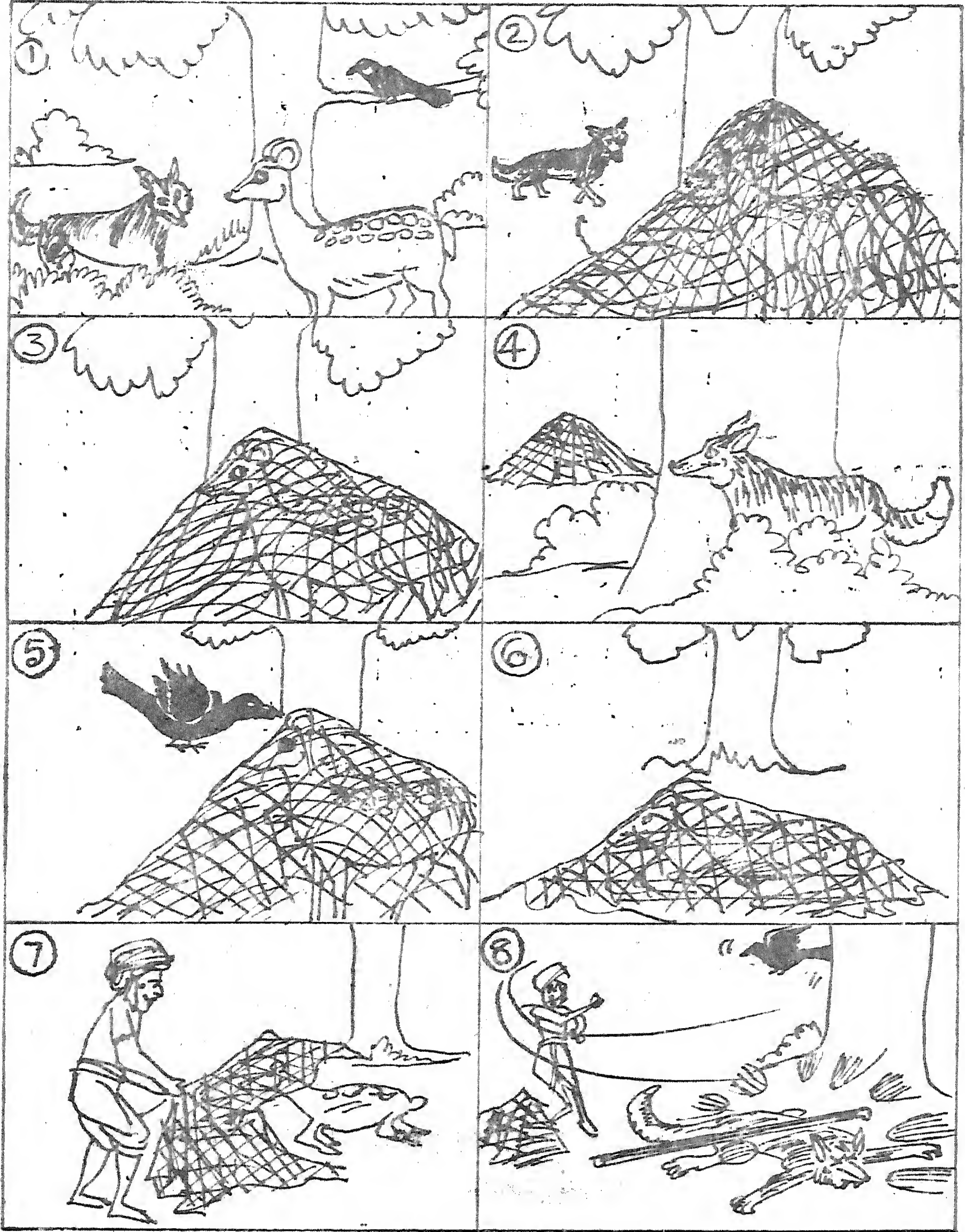
viireesalingamgaari boodhanaa paṭavam saatileenidi. vaaru ceppinaṭlu ceyyaḍam vaariki peṭṭinapeeru. viiru ekkuvagaa andarikii ardhamayyee vacana śaililoo raasaaru. andukee viiriki ‘gadya tikkana’ anee birudu kuuda vaccindi. iiyana telugu saahityamloo aadarincani prakriyaleedu. navala, naṭakam, sviiyacaritra, jiiivita caritra, vyaasam, prahasanam, vimarśa anni prakriyalu raasaaru. nannaya naṭtinuḍi tamakaalam varaku unna ṭelugukavula puṭṭupuurvoottaraalu, kaalaalu, racanalalu raasaaru. iiyana ceesina seeva gurtinci prabhutvamvaaru “raavu bahaduur” birudu yicci gauravincaaru.

Indicate the plurals of the following

1. pantulu 2. saahityam 3. sangham 4. maargam 5. vidyaardhi
6. kavityam 7. hrdayam 8. patrika 9. visayam 10. vitantuvu
11. mahodiyamam 12. vanita 13. sahaayam 14. vidya 15. vaakyam
16. peeru 17. saili 18. naatakam 19. kaalam 20. birudu

See the pictures and write a story

Fill in the blanks in the following passage

aasviyuja maasam amaavaasyanaadu hinduvulu ..... diipaavali
ante diipaala ..... aa rooju intimundu diipaalanu varusalaloo
..... illu andamgaa, soobhaayamaanamgaa.....
diipaavali amaavaasya mundu..... bahula caturdasi antaaru.
diinnee naraka caturdasi ani kuuda antaaru. narakaasuru .....
raakshasunni krushudu campina ..... idi. diipaavalinaadu laksmi
deevini puujistaaru. ciccubudlu, mataabula koolahalangaa.....
kondaru ratri, kondaru tellavaaru jhaamuna veligistaaru.

Read the following sentences

1. vattulu ceeyalante pratti kaavaali

You require cotton to make wicks.

2. vanitagaani kavitaagaani valaci raavaali

Either woman or poetry should come on their own, (offer loving)

3. visayamleeni vaktaku vaagaadambaram ekkuva

a person

who has no subject matter will deliver only bombastic language.

4. masanaaniki pooyina savam tirigi raadu

a corpse went to the burial ground will never come back.

5. sampadaana okaridi anubhavam inkokaridi

one person hoards and the other enjoys.

6. sentubhumi leeni vaaiki enduku sentu vaasanalu

A person who has no cent of land why should he have smells of scent?

7. sanyaasam civara kastam, samsaaram madhya kastam

Sanyasa is difficult at the end, A family life is difficult in the middle.

8. maataku maa yintiki, kuutiki mii yintiki

Come for a chat to my house (let us) go to your house for food.

హరికథ

హరికథ అంటే హరికి సంబంధించిన కథ అని చెప్పుకోవచ్చు. హరికథలు చెప్పే వార్ని భాగవతులని, హరిదాసులని, హరికథాదాసులని పిలుస్తారు. వాళ్ళనే పౌరాణికులనీ, కథకులనీ, దాసులనీ కూడ పిలుస్తారు. సాధారణంగా హరికథ చెప్పేవారు చేతిలో చిరతలు, కాలికి మువ్వలు, పట్టుధోవతి పంచెకట్టు, పట్టు కండువా నడుముకి బిగించి మెడలో పూల మాల వేసుకొని ఉంటాడు. ఇతడు సామాన్యంగా ఆడి, పాడి, కథ చెప్పి సభా రంజనం చెయ్యగలిగేవాడు. వయొలిన్, వీణ, హార్మోనియం, మృదంగం సహకార వాద్యాలుగా ఉంటాయి. మొదటి మూడిట్లో ఏదో ఒకటి ఉన్నా చాలు. సంగీతాన్ని సాహిత్యాన్ని మేళవించి అభినయపూర్వకంగా, భక్తి నీ, విజ్ఞానాన్ని, వినోదాన్ని యిచ్చేది చక్కనైన హరికథ.

హరికథ అనే ప్రక్రియ వేదకాలం నాటికే బీజప్రాయంగా ఉన్నట్లు కనబడుతుంది. ఐతిహాసిక కాలంలో కుశలపులు హరికథాగానం చేశారట. అలాగే నారదుడు భక్తి సూత్రాల్ని హరికథా రూపంలో పాడుతూ ఉపదేశించేవాడని చెప్పుకుంటారు.

ఆధునిక యుగంలో ముఖ్యంగా ఆదిభట్ల నారాయణ దాసుగారు హరికథని వెలుగు లోకి తెచ్చారు. సంగీతాభినయాలు, నరస చతుర్థి క్రి శ్రీ నారాయణదాసుగారి సొత్తు. ఆంధ్ర దేశమంతటా రమారమి 60 సంవత్సరాలు ఈయన హరికథా కాలక్షేపం చేశారు. వేదాంతం మొదలు చక్కటి హాస్యం చెప్పడంలోకూడ ఈయనకు పెట్టింది పేరు. వీరు 12 హరికథలు రాశారు. వీరికి హరికథా పితామహుడనే బిరుదు కూడ ఉంది. శ్రీ నారాయణ దాసు గారి శిష్యులు, ప్రశిష్యులు ఎందరో హరిదాసులు వెలిశారు; ఆంధ్రదేశంలో. దాసుగారి సమకాలి కులో అనకాపల్లి వాస్తవ్యులు శ్రీ బాలాజీదాసుగారు, బొబ్బిలి వాస్తవ్యులు శ్రీ చేమూరి ఎరుకయ్య గారు ముఖ్యులు.

హరికి సంబంధించిన కథలే కాక, భారత సామ్రాజ్య ఇతివృత్తాలు, క్రమంగా పోతన లాంటి కవులు, త్యాగయ్య లాంటి వాగ్గేయకారులు, గాంధీ మహాత్ముని లాంటి నాయకుల జీవిత విశేషాలు హరికథలుగా చెలామణికొచ్చాయి. ఈ కళ కేవలం సామాన్య ప్రజానీకాన్నే కాక, పండితుల్ని నైతం మెప్పించే కళారూపమని చెప్పడంలో సందేహంలేదు.

harikadha

harikadha antee hariki sambandhincina kadha ani ceppukoovaccu. harikadhalu ceppeevaarni bhaagavatulani, haridaasulani. kadhakulanii, daasulanii kuuda pilustaar. saadhaaranangaa harikadha ceppeevaaru ceetiloo ciratalu, kaaliki muvvalu, pattudhoovati pancekatu patu kanduvaa nadumuki biginci medaloo puulamaala veesukoni untaru. itadu saamaanyangaa aadi, paadi sabhaaranjanam ceyyagaligeevaadu. vayolin, viina, haarmooniyam, mrudangam sahakaara vaadyaalugaa untayi. modati muuditloo eedoo okati unnaa caalu. sangiitaanni saahityaanni melavinci abhinaya puurvakangaa, bhaktinii, vijnaanaanni, vinoodaanni icceedi cakkanaina harikadha.

harikadha anee prakriya veedakaalam naatikee biija praayamgaa unnatlu kanabadutundi. aitihaasika kaalamloo kusalavulu harikadhaaganam ceesarata. alaagee naaradu bhakti suutraalni harikadhaarupamloo padutuu updeesinceevaadani ceppukuntaru.

aadhunika yugamloo mukhyamgaa aadibhatla naaraayanadaasu gaaru harikadhani velugulooki teccaaru. sangiitaabhinayaalu, sarasa caturrokti, sri naaraayana daasugaari sattu. aandhra deesamantata ramaarami aravai samvatsaraalu iiyana harikadhaa kalakseepam ceesaru. veedaantam modalu cakkati haasyam ceppadamloo kuuda iiyanaku pettindi peeru. viiru pannendu harikadhalu raasaru. viiriki harikadhaa pitaamahudanee birudukuuda undi. sri naaraayana daasugaari sisulu prasisyulu endrao haridaasulu velisaru; aandhra deesamloo. daasugaari samakalikulloo anakaapalli vaastavyulu sri baalaajii daasugaaru, bobbili vaastavyulu sri ceevuuri erukayyagaaru mukhyulu.

hariki sambandhincina kadhalu kaaka, bhaarata raamaayana iti vruttaalu, kramangaa pootana laanti kavulu, tyagayyalanti vaaggeeyakaarulu, gaandhii mahatmuni laanti naayakula jiivita visesaalu, harikadhalugaa celaamaniloonikoccai. ii kala keevalam, saamaanya prajaaniikaanikee kaaka panditulni sahitam meppincee kala ruupamani ceppadamloo sandeeham leedu.

Vocabulary :

haridaasu	a person who recites the story	abhinayam	acting
aadhunika yugam	modern age	sottu	his own
pauraanikuḍu	one who tells Purana	ramaarami	approximately
kathakuḍu	a person who tells stories	veedaantam	vedanta
daasuḍu	a person who recites	vaastavyulu	natives
ciratalu	A double wooden instrument	vayolin	Violin
muvvalu	round balls making gling noise	viina	Veena
pattu dhoovati	silk cloth tied at the waist	haarmoniyam	Harmoniyam
pance kattu	lion cloth	mrudangam	Mrudangam
kanduvaa	A long silk cloth worn from	sangiitam	music
bijja praayam	beginning stage	Veedakaalam	vedic time
sahakaara vaadyaalu	supporting instruments	gaanam	singing
aitihaasika kaalam	Aitihasic age	bhakti	reverence
aadhunika yugam	modern age	upadeesincu	to preach
kaalakseepam	time spending	pitaamahudu	grand father
pettindi peeru	is a name by itself	cakkaṭi haasyam	good humour
samakaalikulu	contemporaries	prashisyulu	students of students
kramangaa	in due course	mukhyulu	important people
panditulu	wise people	naayakulu	leaders
kalaaruupam	Art variety	sandeeham	doubt

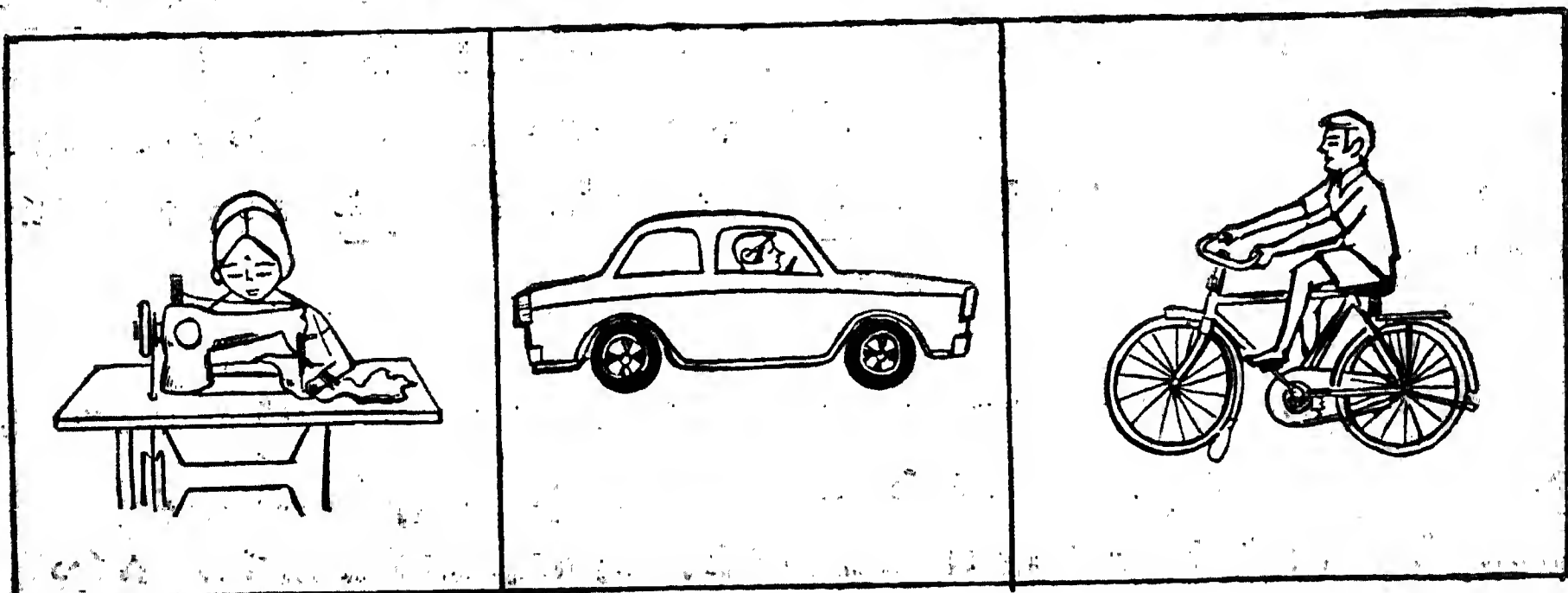
Match the following:

1. harikadha antee
2. harikadhalu ceppeevaaru
3. kadha ceppeevaaru
4. medaloo
5. vaayolin, viina
6. bhaktini, vinoodaanni
7. kuśalavulu
8. sarasa caturrokti
9. daasugaari samakaalikulu
10. viiriki harikadhaa

ciratalu pattukuntaaru
 puulamaala veesukuntaaru
 icceedi harikadha
 hari
 daasugaari sottu
 baalaaji daasugaaru
 pitaamahudanee birudu
 sahakaara vaadyaalu
 bhaagavatulu
 hariki sambandhincina
 kadha

See the pictures and describe

Study the following sentence patterns

1. vaanaluntee pantalu leekuntee mantalu

If there are rains there are crops if not there is fire

2. sentu bhuumi leenivaani kenduku sentuvaasanalannatlu

why a person needs a scent who has no cent of land.

3. samayam tappitee kaallu, samayam vastee raallu

When time is not congenial to you, you bow to his feet if it is not you hurl stones at him.

4. sukhaalu puuvallaantivi anubhavincagaanee antarinci pootaayi.

Pleasures are like flowers, immediately after enjoyment they die.

ఉ గా ది

Vocabulary

motta modati	a very first	roojuna	on the day
telugu samvatsaram	Telugu year	navvutuu	while laughing
tellavaaru jhaamuna	very early morning	santrupty	satisfaction
santoosangaa	with happiness	andukoosam	because of that
sakti leeni vaallu	those who are not	mukkalu	pieces
kaaram	hot rich enough	cintapandu	tamarind
santrupty karamгаа	with satisfaction	veepa puvvu	neem flower
maamidi pindelu	very tender mangoes	kalupu	to mix
pacci mirapakaaya	green chilly	ruculu	tastes
prasaadamгаа	as a prasaadam	vagaru	bitter

ప్రతి సంవత్సరం వచ్చే పండుగల్లో తెలుగువాళ్ళకి ఉగాది మొట్టమొదటి పండుగ. ఇది తెలుగు సంవత్సరంలో మొట్టమొదటి నెల్లో మొట్టమొదటి రోజున జరుపుకుంటారు. ఆ రోజు తెల్లవారుఝామున లేచి స్నానం చేస్తారు. సంవత్సరానికి మొదటిరోజైన ఉగాదినాడు సంతోషంగా ఉంటే సంవత్సరమంతా సంతోషంగా నవ్వుతూ ఉంటామని తెలుగువాళ్ళ నమ్మకం. అందుకోసం ఎంత శక్తిలేనివాళ్ళైనా ఈ రోజు సంతృప్తి కరంగా గడపడానికి ప్రయత్నిస్తారు.

ఈరోజు తెలుగువాళ్ళందరూ ఆరు రుచులు కలిసిన ఉగాది పచ్చణ్ణి తింటారు. కొత్త బెల్లం, చింతపండు, ఉప్పు, మామిడి పిండెలు, వేపపువ్వు, పచ్చి మిరపకాయ ముక్కలు కలిపి పచ్చడిగా నూరి తింటారు. ఇందులో తీపి, పులుపు, కారం, వగరు, ఉప్పు, చేదు అనే ఆరు రుచులన్నీ ఇందులో కలిసి ఉంటాయి. దాన్నే ప్రసాదంగా దేవునికి అర్పించి తర్వాత తింటారు.

ఈరోజు పల్లెటూళ్ళలో రైతులు తెల్లవారుఝామునే లేచి, స్నానం చేసి, కొత్త నాగలి కడిగి, అంకిరించి పూజ చేస్తారు. ఆ తర్వాత నాగలి పూసి ఆ సంవత్సరానికి ముహూర్తానికి పొలం దున్నడం సాంప్రదాయం. సాయంత్రం ఊరి ప్రజలందరూ ఆ ఊరి మందిరం ముందు కూడి పంచాంగ పఠనం విని, సంవత్సరంలో ప్రణాళి, మంచి చెడ్డల గురించి తెలుసుకుంటారు.

ఈ ఉగాది తర్వాత శ్రీరామనవమి, మహాశివరాత్రి, వినాయక చవితి, దసరా, నాగుల చవితి, దీపావళి, సంక్రాంతి మొదలైనవి తెలుగువాళ్ళ ముఖ్యమైన పండుగలు.

ugaadi

Vocabulary (Contd)

arpincu	to offer with devotion	uppu	salt
kotta naagali	new plough	bellam	jaggery
alankarincu	to decorate	paccadi	chutney
puuyu	to make it ready to	mukhya maina	important
pulupu	sour plough	paṭhanam	reading
muhuurtam	auspicious occasion	mandiram	temple
telusukonu	to know oneself	dunnu	to plough
pancaangam	which has five angas	tiipi	sweet
sampradaayam	tradition	varṣaalu	rains
nuuru	to grind	ceedu	bitter

prati samvatsaram vaccee paṇḍugalloo teluguvaḷḷaki ugaadi moṭṭamodaṭi paṇḍuga. idi telugu samvatsaramloo moṭṭamodaṭi nelloo moṭṭamodaṭi roojuna jarupukunṭaaru. aa rooju tellavaaru jhaamunee leeci snaanam ceestaaru. samvatsaraaniki modaṭi roojaina ugaadinaadu santoosangaa unṭee samvatsaramantaa santoosangaa navvutuu unṭaamani teluguvaḷḷa nammakam. andukoosam enta śaktileeni vaḷḷaina aa rooju sanṭṛptikarangaa gaḍapaḍaaniki prayatnistaaru.

ii rooju telugu vaḷḷandaruu aaru ruculu kalisina ugaadi paccanṇi tinṭaaru. kotta bellam, cintapaṇḍu, uppu, maamidi pindelu, veepa puvvu kalipi paccadigaa nuuri tinṭaaru. induloo tiipi, pulupu, kaaram, vagaru, uppu, ceedu anee aaru ruculu induloo kalisi unṭaayi. daannee prasaadangaa deevudiki arpinci tarvaata tinṭaaru.

ii rooju palletuḷḷaloo raitulu tellavaaru jhamunee leeci snaanam ceesi kotta naagali kaḍigi alankarinci puuja ceestaaru. aa tarvaata naagali puusi aa samvatsaraaniki polam dunnadam saampradaayam. saayantram uuri prajalandaruu aa uuri mandiram mundu kuudi pancaanga paṭhanam vini, samvatsaramloo varṣaalu, manci cedḍala gurinci telusukunṭaaru.

ii ugaadi tarvaata śriiraama navami, eekaadaśi, mahaa śivaraātri, vīṇāyaka caviti, dasaraa, naagula caviti, diipaavali, sankraanti modalai- navi telugu vaḷḷa mukhyamaina paṇḍugalu.

Answer the following :

1. ugaadi eppudu jarupukuntaaru ?
2. ugaadigurinci teluguvaalla nammakaalu eemi ?
3. aa rooju eemi tintaaru ?
4. ugaadi paccadi elaa tayaaru cestaaru ?
5. palletuullaloo raitulu tellavaaru jhaamuna ii rooju eem cestaaru ?
6. saayantram uuri prajalu eem cestaaru ?
7. ugaadi tarvaata vaccee mukhyamaina pandugaleemi ?
8. ugaadi samvatsaramloo modati pandugeenna ?

Write few sentences on any festival of yours

mahaasivaratri
vinaayakacaviti
diipaavali
dasaraa
naagula caviti

Study the following sentences

1. mancivaaditoo sneham mancigunam ceddavaaditoo sneham ceddagunam testaayi. vaana niillu manci neelaloo padi manci niillavutaayi. uppu neelaloo padi uppu niillavutaayi.

Friendship with a good man brings good character and with a bad man develops a bad character. Rain water having fallen in good soil gives good water and the same falling on salty soil yields salt water.

2. goppavaadu alpunni ceeritee vaadi goppatanam cedutundi. alpudu goppavaanni ceeritee goppatanam kalugutundi. raayi teppamiida ceeri niitimida teelutundi, daaram puspaalaloo ceeri talamiidiki ekkutundi

Great man when he joins hands with a mean fellow loses his greatness, a mean fellow when makes friendship with a great man, becomes great. Stone placed on a wood floats on water. Cotton thread used to make a garland is worn on the head.

Match the following:

jillaa
vijayanagaram jillaa
tuurpu goodaavari
paścima goodaavari
kriṣṇaa jillaa
prakaaśam jillaa
varangallu
aadilaabaadu
tuurpugoodaavariloo
śrīkaakuḷamloo
vijayanagaram jillaaloo
gunṭuuru jillaaloo

mukhya keendram
kaakinaada
vijayawaada
ongoolu
varangallu
vijayanagaram
aadilaabaadu
annaavaram undi
bobbili undi
śrīkuurmam undi
amaraavati undi

Answer the following questions :

1. prapanca bhaaṣalni ennenni kuṭumbaalugaa vibhajincaaru? avi eemiti?
2. bhaarata deēśamloo enni kuṭumbaala bhaaṣalunnaayi?
3. draaviḍa bhaaṣalenni? avi eevi?
4. draaviḍa bhaaṣala lakṣaṇaaleemiti?

Vocabulary

indoo-yuuroopiyan	Indo-European	viśaalam	vast
viśvaasam	belief, observation	paigaa	well above
halantaalu	consonant ending	vibhajincu	to divide
aadhaaram	evidence, basis	cendu	to belong
muula praaciina draaviḍa	Proto Dravidian	śaakha	branch
nityaavasaraalu	daily uses	intavaraku	so far
panditulu	Intellectuals	ajantaalu	vowel ending words
śariiraavayavaalu	body parts	padaalu	words
sankhyaavaacakaalu	Numerals	maaru	to change
bandhuvaacakaalu	kinship terms	hrasva	short
sarva naamaalu	pronouns	ekaaara	vowel e
mahaapraaṇam	aspirated sound	okaara	vowel o
padajaalam	vocabulary	śakataareepha	trilled r

ప్రపంచ భాషలు

ఈ విశాల ప్రపంచంలో మూడువేల అయిదువందల భాషలకు పైగా మాట్లాడుతున్నట్లు అంచనా. ఈ భాషల్ని పది కుటుంబాలుగా విభజించారు. వీల్లో ఇండో-యూరోపియన్ కుటుంబం పెద్దది, ఈ కుటుంబంలోనే వెయ్యి భాషలకు పైగా ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. లేటిను, గ్రీకు, జర్మను, రష్యను, ఇంగ్లీషు, సంస్కృతం మొదలైన భాషలన్నీ ఈ కుటుంబంలోనివే.

భారతదేశంలో నాలుగు భాషాకుటుంబాలకి చెందిన భాషలున్నాయి. అవి, ఆస్ట్రో అసియాటిక్, టిబెటో-బర్మన్, ఇండో-యూరోపియన్, ద్రావిడ భాషాశాఖలకి చెందిన భాషలు. ద్రావిడ భాషాకుటుంబంలోని భాషల్ని మూడు శాఖలుగా విభజించారు. ఇంతవరకు పరిశోధనల మూలంగా తెలిసినవి 24 భాషలు. తమిళం, మలయాళం, తెలుగు కన్నడ, కోట, తోడ, కొడగు, తుళు మొదలైనవి దక్షిణ ద్రావిడ భాషలు. కోలామీ, కుయి, కువి మొదలైనవి మధ్య ద్రావిడ భాషలు. బ్రాహూయీ, కురుఖ్. మాల్తో మొదలైనవి ఉత్తర ద్రావిడ భాషలు. ఈ భాషలన్నిటికీ ఒక మూల ప్రాచీన ద్రావిడ భాష ఉండేవని పండితుల విశ్వాసం.

ప్రాచీన ద్రావిడ భాషల్లో పదాలు హలంతాలగా ఉండేవని చెప్పడానికి ఆధారాలున్నాయి. తెలుగు కన్నడాలలో మాత్రం పదాలు అజంతాలుగా మారిపోయాయి. ద్రావిడ భాషలో సంస్కృతంలోలేని ప్రాస్వ ఎకార, ఒకారాలు; శకటరేఫ ఉన్నాయి. మహాప్రాణాలు కాని, శవహాలు కాని లేవు. ఇవి సంస్కృతం నుంచి ద్రావిడ భాషల్లోకి వచ్చాయి.

నిత్యావసరాలకు ఉపయోగించే ద్రావిడ భాషా పదజాలంలో ఎన్నో సామ్యాలున్నాయి, ఈ క్రింది ఉదాహరణలు చూడండి, శరీరావయవాలు

తెలుగు	కన్నడం	తమిళం	మళయాళం
తల	తలె	తలె	తల
కన్ను	కణ్ణు	కణ్	కణ్ణు
కాలు	కాలు	కాల్	కాలు
సంఖ్యావాచకాలు:			
ఒకటి	ఒందు	ఒన్దు	ఒన్ను
పది	హత్తు	పత్తు	పత్తు
బంధువాచకాలు:			
అమ్మ	అమ్మ	అమ్మై	అమ్మ
అక్క	అక్కె	అక్కల్	చేచ్చి
సర్వనామాలు:			
అది	అదు	అదు	అదు

prapanca bhaasalu - World Languages

ii viśaala prapancamloo muuḍuveela ayiduvandala bhaaSalaku paigaa maatlāadutunnaṭlu ancanaa. ii bhaasalni padi kuṭunbaalugaa vibhajincaaru. viiṭlo indoo yuuroopiyan kuṭumbam peddadi. ii kuṭumbamloonee veyyi bhaaṣalaku paigaa unnaṭlu telustundi. leetinu, griiku, jarmanu, raSyānu, ingliisu, samskrutam modalaina bhaaSalannii ii kuṭumbamloonivee.

bhaarata deēsamloo naalugu bhaaSaa kuṭumbaalaki cendina bhaaSalunnaayi. avi aaSṭroo eeSiyaatik. ṭibetoo barman, indoo yuuroopiyan, draaviḍa bhaaSaa śaakhalaki cendina bhaaSalu. draaviḍa bhaaSaa kuṭumbamlooni bhaaSalni muuḍu śaakhalugaa vibhajincaaru. intavaraku pariśoodhanala muulamgaa teelinavi iravainaalugu bhaaṣalu. tamilaṁ, malayaalam, telugu, kannada, kooṭa, tooḍa, koḍagu, kuyi, kuvi, modalainavi madhyadraaviḍa bhaaSalu. braahuuyii, kurukh, maaltoo modalainavi uttara draaviḍa bhaaSalu. ii bhaaSalanniṭikii oka muula praaciina draaviḍa bhaaSa undeedani paṇḍitula viśvaasam.

praaciina draaviḍa bhaaSalloo padaalu halantaalugaa undeevani ceppaḍaaniki aadhaaraalunnaayi. telugu kannadaalloo maatram padaalu ajantaalugaa maari pooyaayi. draaviḍa bhaaSaloo samskrutamloo leeni hrasva, ekaara, okaaraalu, śakaṭareepa unnaayi. mahaapraṇaalu kaani śa. Sa, ha lu kaani leevu. ivi samskrutam nunci draaviḍa bhaSallooki vaccaayi.

nityaavasaraalaku upayōogincee draaviḍa bhaaSaa padajaalamloo ennoo saamyāalunnaayi. ii krindi udaaharaṇalu cuuḍandi.

	telugu	kannada	tamiḷam	malayaalam
1) śariraa-vayavaalu	tala kannu kaalu	tale kaṇṇu kaalu	talai kaṇ kaal	tala kaṇṇu kaalu
2) sankhyaa-vaacakaalu	okaṭi padi	ondu hattu	ondu pattu	onnu pattu
3) bandhu-vaacakaalu	amma akka	amma akke	ammai akkaal	amma ceecci
4) sarvanaamaalu	adi	adu	adu	adu

Make sentences using vocabulary in boxes A and B

A

B

maatlaadu
ammaa
naanaa
meegham
paamu
mahaaraaju
cintacettu
malletiga
udayam
sampaadana

Ex:-

maatlaadanistee
pootlaada pani leedu
*If you are allowed to
speak there is no need
to quarrel.*

pootlaadu
kadulu
gadulu
undu
praaku
kiriitam
kaayu
puuyu
phalahaaram
anubhavam

Vocabulary (Contd.)

saamyaaalu	similarities	upayoogincu	to use
upayoogincu	to use	udaaharana	example
maatlaadutunnaṭlu	as speaking	telustundi	is known
teelinavi	those which are known	unnaṭlu	as if available
cuudandi	see, look into		

Read the following sentences

maadhuryam leeni saahityam, biddalu leeni illu, peddalu leeni uuru,
gurram leeni dālam, guṇamleeni strīlu, bhaktileeni puujalu, vaasana
leeni puvvu, caduvuleeni ruupu, aayudhamleeni hanṭu, mantrileeni
sabha, priitileeni vindu, manci maataaluleeni sneeham prakaaśincavu.

*Literature without sweetness, house without children, village without gentle-
men, army without horses, women without character, performances with-
out devotion, flower without fragrance, beauty without education, sentry
without any weapon, meeting (in a King's court) without minister, banquet
without love, friendship without good words do not flourish.*

Use words correctly, and fill up the blanks

samaajamloo bhinna.....vaaru... ..vaaru bhinnamaina manastatvaalatoo
untaaru. samaajam sakramamgaa.. .. viiriloo konni kaṭṭubaaṭlu
undaali. ante viiru niyatamgaa... .. kaabaṭṭi puurvamnunci.....
niyamaalannavi joodugaa vaccaayi. niiti niyamaalu leeni samaajam.....
kalloolamgaa untundi. samaajamlooni prati maniṣi eppudoo.....
canipootuntaaru. kottagaa... .. pudutuntaaru, samaajamlooni
.... maarutunnā samaajam paatincavalasina nirṇiita ..... maatram
eppaṭikappuḍu maaripoovu. avi susthiramgaa undaali kaabaṭṭi samaa-
jam looni suutraaalu andulooni manuṣula caavu paṭṭukala miida
aadhaarapaḍi undavu.

Study the following verb forms

alisipoovu
gurru petṭu
ciilci paarceyu
paṭṭukoo boovu

to get tired
to snore
to separate into pieces and throw it
about to catch

gajagajalaadu
roppi roppi eedcu
praardhincu
dayadalacu

to shiver
to sob and sob
to pray
to be kind enough

norumuyyu
vadili petṭu
gadicipoovu
valapannu

to shut up mouth
to leave
to pass of time
to spread the net

cikkukonu
ettukonu
hattukonu
meccukonu

to be caught one self
to take it caresingly
to take it to bosam
to praise

సింహం - చిట్టెలక

ఒక అడవిలో ఒక ముసలి సింహం నివసిస్తుండేది. ఒకరోజు ఉదయం వేటకి వెళ్ళి అడవి అంతా తిరిగి తిరిగి బాగా అలిసిపోయింది. మధ్యాహ్నం అయింది. ఒక మర్రిచెట్టు నీడలో చల్లగాలిలో ఆనందంగా పడుకుంది. కొంచెం నేపటికి బాగా నిద్రపట్టింది. సింహం గురుపెట్టి నిద్రపోతున్నది.

అంతలోనే తిండిగింజల కోసం అటూ ఇటూ తిరుగుతున్న ఒక చిట్టెలక వచ్చింది. ఆ చెట్టు కిందికి. చిట్టెలక దగ్గరికిదూకి, చూచి, దీని జూబు ఎంత ఆందోళనగా ఉంది అనుకొని చిట్టెలక సింహం మీద నుండి అటూ, ఇటూ దూకింది. ఇలా దూకుతున్నప్పుడు గట్టిని సింహం తోక మీద దూకింది చిట్టెలక,

సింహం ఉలికిపడి లేచింది. నిద్రాభంగం అయినందుకు దానికి పట్టరాని కోపం వచ్చింది. ఎవడురా నీవు, మృగరాజైన నాతో ఆటలా? నిన్ను చీల్చి పారేస్తాను. అంటూ చిట్టెలకని పట్టుకోబోయింది.

చిట్టెలక గజగజలాడిపోయింది. అవి రొప్పి, రొప్పి ఏడుస్తూ రక్షించండి మహారాజా! నేను మూర్ఖుణ్ణి. తెలివి తక్కువ తనంవల్ల యీ పొరపాటు చేశాను. నా తప్పు మన్నించి నన్ను రక్షించండి. మహావ్రభూ అంటూ సింహాన్ని ప్రార్థించింది చిట్టెలక. చీ నోర్మయ్యి. తప్పుచేసి దయ. ఉంచమంటావా? చిన్నవాడివి కాబట్టి దయకలచి విడుస్తున్నా. అని వదిలి పెట్టింది.

కొంత కాలం గడిచిపోయింది. ఒకరోజు వేటకాడు బతికిన సింహాన్ని రాజుగారికి యివ్వాలని కొత్త వలపన్న వెళ్ళిపోయాడు. ఆ ముసలి సింహం తిరుగుతూ పొరపాటున ఆ వేటకాడు వేసిన వలలో చిక్కుకు పోయింది. నన్ను యీ ఆపదనుండి కాపాడేవాళ్ళు ఎవరున్నారు? అనుకొంటూ ముసలి సింహం వలలో పడి ఏడుస్తుంది.

ఆ విధంగా దిక్కుతోచక దుఃఖపడుతున్న సింహంముందుకు ఎక్కడనుంచో వచ్చి దూకింది చిట్టెలక. వెంటనే పదునైన తన పళ్ళతో తాళ్ళన్నీ కొరికింది సింహం వలలోంచి బయట పడింది. సింహం ఎంతో ఆనందంతో చిట్టెలకను ఎత్తుకొని నువ్వు చాలా మంచి దానివి. చేసిన మేలుకి బదులు మేలు చేశావు. నా ప్రాణం నిలిపావు. నీవంటి చిన్న వాళ్ళు కూడా నా వంటి పెద్దవాళ్ళకు సాయం చెయ్యగలుగుతారు. అని మెచ్చుకొంది. చిట్టెలక ఆనందంగా తోక ఆడించింది.

simham - cittelaka - Lion and the Rat

oka adaviloo oka musali simham nivasistundeedi. oka rooju udayam veetaki vellu adavi antaa tirigi tirigi baagaa alasipooyindi. madhyaahnam ayindi. oka marri cettu niidalo callagaaliloo aanandamgaa padukundi. koncem seepatiki baagaa nidra pattindi. simham gurrupetti nidra pootunnadi.

antaloonee tindiginjala koosam atuu ituu tirugutunna oka cittelaka vaccindi aa cettu kindiki. cittelaka daggariki duuki, cuuci diini juulu caala andangaa undi anukoni cittelaka simham miidi nunci atuu ituu duukindi. ilaa duukutunnappudu gabhiina simham tooka miidiki duukindi cittelaka.

simham ulikipadi leecindi. nidraa bhangam ayinanduku daaniki pattaraani koopam vaccindi. evaduraa niivu, mrugaraajaina naatoo aatalaa? ninnu ciilci paareestanu, antuu cittelukanu pattukoobooyindi.

cittelaka gajagajalaadi pooyindi. adi roppi roppi eedustuu raksincandi mahaaraajaa! neenu muurkhunni telivitakkuvatanam valla yii porapaatu ceeṣaanu. naa tappu manninci rakSincandi, mahaaprabhuu antuu simhaanni praardhincindi cittelaka chii, noormuyyi. tappu ceesi daya uncamanTaavaa? cinnavaadivi kaabatṭi dayadalci vidistunnaa ani vadilipetti.

kontakaalam gadicipooyindi. oka rooju veeTakaadu batikina simhaanni raajugaariki ivvaalani kotta vala panni vellipooyaaḍu. aa musali simham tirugutuu porapaatuna aa veetakaadu veesina valalo cikkukupooyindi nannu ii aapada nundi kaapaadeevaallu evarunnaaru? anukontuu musali simham valaloopaḍi eedustundi.

aa vidhamgaa dikku toocaka dukhapadutunna simham mundu ekkadinuncoo vacci duukindi cittelaka. ventanee pudunaina tana pallatoo taallannii korikindi. simham valaloonci bayata padindi.

simham entoo aanandamtoo ciTTelakanu ettukoui nuvva caalaa mancidaanivi, ceesina meeluku badulu meelu ceeṣaavu. naa praanam nilipaavu. niivanti cinnavaallu kuuda naavanTi peddayaallaku saayam ceyya galugutaaru ani meccukundi. cittelaka aanandamgaa tooka aadincindi.

Vocabulary :

dikku toocaka	not able to find any way	musali	of old
telivi takkuva	because of ignorance	veeta	hunting
muurkhudu	foolish fellow, obstinate	niida	shade
madhyaahnam	afternoon	calla gaali	cool breeze
pattaraani koopam	uncontrollable anger	marri cettu	banyan tree
koncam seepati	after a while	aanandamga	happily
gabhiina	with a noise 'gabh'	citteluka	rat
nidraabhangam	disturbance of sleep	ginjalu	corn grains
mrgaraaju	king of the animals	duuku	to jump
roppi roppu	to sob and sob	tooku	tail
porapaatuna	by mistake	porapaatunaa	mistake
badulu	return	vala	net
nilupu	to keep	meelu	help

Use the following vocabulary to make sentences of your own

telugu bhaasa
telugu saahityam
telugu navala
telugu samskruti
telugu citrakalalu
telugu kiirti
telugu padyam
telugu saameta

manci manci
nyaaya saasanam
raajakiiya hakku
kotta patrika
pedda abbaayi
pacca ceemanti
mudda banti
puula tiiga

gajibiji raata
irugu porugu vaallu
intaa bayata
tahatahlaadu
galagalamanu
gatagata taagu
gamagama laadu
talatala manu

gusagusa laadu
badabada manu
aadaraa baadaraa
paka paka navvu
kila kila manu
jigajiga manu
bhagabhaga manu
badabada vaagu

Read the following sentences

1. eppuḍuu tappulu vedikee vaadi daggara pani ceyya kuuḍadu.
don't work with a person who always find faults with others.
2. eppuḍu sampada untee appuḍu cuṭṭaalu vastaaru.
when ever you are rich then only relatives come,
3. niitiloo baḷḷanu moyyagalige padavalu bhuumi miida baḷḷa miida poovalasi vastundi.
the boats which can carry carts on water will have to be carried by carts on land.
4. deesaanni preemincu, manci annadi pencu.
love your mother land, develop good ness,

Answer the following questions:

1. simham enduku padukundi ?
2. simham elaa padukundi ?
3. ciṭṭelaka aa prantaniki enduku vaccindi ?
4. ciṭṭelaka simham daggara eem cuusindi ?
5. simham enduku leecindi ?
6. ciṭṭelaka elaa eediciindi ?
7. simham ciṭṭelakanu enduku vidiciindi ?
8. veetakaadu eem ceesaadu
9. simham valaloo untee ciṭṭelaka eem ceesindi ?
10. ii kadhalooni niiti eemiṭi ?

Fill in the boxes in these small passages

oka uuri ..... gampedu pillala ..... peeda dampatulu unde ..... vaallu
oka baatu ... pencutundee ..... vaari adruṣṭam pandi ..... baatu
oka ..... oka bangaaru guḍḍu petṭi ..... akkaḍinunci prati rooju baatu
bangaaru gulḍu pedu ..... anduku ..... aanandam ..... ollu marici
pooyaa .....

A poor couple were living in a village with number of children. (Gampedu a basketful) they were having a duck. They were lucky enough that the duck layed a golden egg a day. Henceforth it was daily laying a golden egg. Because of the happiness of this thay started fargetting themselves.

శ్రీనాథుడు

శ్రీనాథుడి జన్మస్థానం కొండవీడనికొందరు, కల్పవృక్షం అని కొందరు, కలపవృక్షం అని కొందరు పేర్కొంటారు, ఇతని తాత కమలనాభామాత్యుకనే గొప్ప విద్వాంసుడు. భీమాంబా మారయలు శ్రీనాథుడి తల్లిదండ్రులు. ఇతను పదిహేనేళ్ళ వయస్సు నాటికే సంస్కృతాంధ్రాల్లో మంచి సాహిత్యశక్తి సంపాదించాడు, మరుత్తరాట్పురిత్ర, శాలివాహన సప్తశతి, శృంగారనైషధం, భీమేశ్వరపురాణం, కాశీఖండం, హరవిలాసం, పల్నాటి వీర చరిత్ర మొదలైన ఎన్నో గ్రంథాలు రాశాడు. ఈయన పెదకోమటి వేమారెడ్డి ఆస్థానకవిగా ఉండేవాడు. వేమారెడ్డి సంస్కృత భాషలో సంగీత చింతామణి, సాహిత్య చింతామణి మొదలైన గ్రంథాలు స్వయంగా రాయకమే కాకుండా సంస్కృత గ్రంథాలకి వ్యాఖ్యానాలు కూడా రాసిన రెడ్డిరాజు.

శ్రీనాథుడు విద్యాధికారిగా ఉన్న రోజుల్లో చాలా దేశాలనుండి వచ్చిన పండితులకి ఎన్నో అగ్రహారాలు ఇప్పించాడు. ఎంతోమందికి శ్రీనాథుడు దానాలు ఇప్పించినా అతను స్వయంగా ఒక్క అగ్రహారమూ తీసుకోలేదు. ఆ రోజుల్లో శ్రీనాథుడు అనుభవించిన వైభవం ఇంతింత కాదు. శ్రీనాథుడు ఎన్నో దేశాలు పర్యటిచాడు. ఆ సమయంలో ఇతను చెప్పిన కృతులు చేసిన ఘనకార్యాలు, లెఖకు మిక్కిలిగా ఉన్నాయి.

ఆ రోజులలో ప్రౌఢదేవరాయల ఆస్థానంలో డిండిమఝట్టు అని గొప్ప పండితుడు ఉండేవాడు. పాండిత్య గర్వం వల్ల ఇతను తనని మించిన పండితుడు లేడని విర్రవీగు తుండేవాడు. అతనికి ఒక్క కంచు డక్క ఉండేది. ఎవరైనా తనని గెలిస్తే కంచు డక్క పగల కొట్టిస్తానని ఆయన ప్రతిజ్ఞ చేశాడు. ఈ ప్రతిజ్ఞ విన్న శ్రీనాథుడు ప్రౌఢదేవరాయల ఆస్థానానికి వెళ్ళి డిండిమఝట్టుని వాదంలో జయించి కంచు డక్కను పగులకొట్టించాడు.

ఈ మహాకవికి కొండవీటి రెక్కకాలంలో జరగని సన్మానంలేదు. ఇతనికి తెలుగు దేశమీద ఉన్న అభిమానం వర్ణనాతీతం. కాని శ్రీనాథుడి అవసానపు రోజులు చాలకష్టంగా గడిచాయి. కొంతకాలం తర్వాత రెడ్డిరాజులకాలం అంతరించి ఒడ్డెరాజుల పాలయిందిరాజ్యం.

బొడ్డుపల్లి అనే గ్రామం గుత్తకు తీసుకొని వ్యవసాయం ప్రారంభించాడు, కాని కృష్ణానది వరదలో పంట పూర్తిగా నాశనమై పోయింది. ప్రభుత్వానికి కట్టవలసిన పన్ను చెల్లించుకోలేక పోయాడు. కవి సార్వభౌముని కాళ్ళకి ఇనప సంతెళ్లు వేసి భుజాలమీద నల్లరాతి గుండు ఎక్కించి శిక్షించింది ప్రభుత్వం.

sriinaadhuḍu

śrīinaadhuḍi janmasthaanam koṇḍaviḍani kondaru, kraalpaṭṭaṇa-
mani kondaru, kalapaṭṭaṇam ani kondaru peerkoṇṭaaru. itani taata
kamalanaabhaamaatyudanee goppa vidvaamsuḍu. bhiimaambaa maara-
yalu śrīinaadhuḍi tallidaṇḍrulu. itanu paḍiheeneella vayassu naaṭikee
saṁskṛtaandhraallo manci saahitya śakti sampadincaadu. marutta-
raaṭcaritra, śaaliivaahana saptaśati, śrunḡaara naiSadham, bhiimeśvara
puraanam, kaaśii khaṇḍam, haravilaasam, palnaaṭiviira caritra, moda-
laina ennoo grandhaalu raaśaadu. iiyana paḍakoomaṭi veemaareḍḍi
aasthaanakavigaa undeevaadu. veemaareḍḍi saṁskṛta bhaaSaloo
saṅgiitacintaamani, saahitya cintaamani, modalaina grandhaalu svayam-
gaa raayaḍamee kaakuṇḍa saṁskṛta grandhaalaki vyaakhyaanaalu kuḍa
raasina reḍḍiraaju.

śrīinaadhuḍu vidyaadhikaarigaa unna roojulloo caalaa deesāala
nundi vaccina paṇḍitulaki ennoo agrahaaraalu ippincaadu. entoo mandiki
śrīinaadhuḍu daanaalu ippincinaa atanu svayangaa okka agrahaaramuu
tiisukooledu. aa roojulloo śrīinaadhuḍu anubhavincina vaibhavam
intinta kaadu. śrīinaadhuḍu ennoo deesāalu parayṭincaadu. aa sama-
yamloo itanu ceppina krutulu, ceesina ghana kaaryaalu, lekkhaku
mikkiligaa unnaayi.

aa roojulloo prauḍhadeevaraayala aasthaanamloo ḍiṇḍima bhaṭṭu
ani goppa paṇḍituḍu undeevaadu. paṇḍityagarvam valla itanu tananu
mincina paṇḍituḍu leedani virraviigutundeevaadu. ataniki oka kancu
ḍhakka undeedi. evarainaa tanani gelistee kancu ḍhakka pagalakotṭistaa
nani aayana pratijna ceesāadu. ii pratijna vinna śrīinaadhuḍu prauḍha-
deevaraayala aasthaanaaniki velli ḍiṇḍima bhaṭṭuni vaadamloo jayinci
kancuḍhakkanu pagulagotṭincaadu.

ii mahaakaviki koṇḍaviṭi reḍḍlakaalamloo jaragani sanmaan-
am leedu. itaniki telugu deesāmmiida unna abhimaanam varṇanaatiitam.
kaani śrīinaadhuḍu avasaanapu roojulu caala kaṢṭangaa gaḍicaayi. koṇṭa
kaalam tarvaata reḍḍiraajula kaalam antarinci oḍḍeraajula paalayindi
raajyam.

boddupalli anee graamam guttaki tiisukoni vyavasaayam praaram-
bhincaadu. kaani kruṢṇaa nadii varaḍallo paṇṭa puurtigaa naaśanamai
pooyindi. prabhutvaaniki kaṭṭavalasina pannucellincukooleekapooyaaDu.
kavisaarvabhaumuni kaallaki inupa sankellu veesi bhujaalamiida nalla
raatigunDu ekkinci śikṢincindi prabhutvam.

Vocabulary

janmasthaanam	birth place	vidvaamsudu	pandit
tallidandrulu	parents	vayasu	age
naatikee	by that time itself	saaahitya sakti	literary power
grandhaalu	books	aasthaana kavi	poet laureate
sangiita	of music	svayamgaa	of own
vyaakhyaanam	commentry	vidyaadhikaari	education officer
agrahaaram	a village (as a) gift	bhujam	shoulder
intinta	immeasurable	samayam	time
krtulu	writings	ghana kaaryaalu	great deeds
lekkhaku mikkili	are uncountable	panditya garvam	proudishness be
prabhutvam	Government		cause of wisdom
kancu dhakka	a brass drum	vaadam	argument
aasthaanam	Court	varpanaatiitam	beyond description
sanmaanam	felicitation	gutta	contract
avasaanapu	last (days)		
naasanam	destroyal	nalla raati gundu	black stone boulder

Study the following verb forms

perkonu 'to mention'
sampaadincu to obtain
anubhavincu to enjoy
paryatincu to tour

peeru name
sampaadana wealth
anubhavam experience
paryatana 'tour'

virravigu to be arrogant
gelucu to win
pagulagottu to break
antarincu to go

gelupu conquer
pagulu crack, to crack
antaram distance

cellincu 'to pay'
kattu to be paid, to tie
sikšincu to punish
ippincu to cause to give

cellimpu payment
kattu 'a tie'
sikša punishment

tiisukonu to take one self
gaḍucu to pass
naasanamaipoovu
to be destroyed

naasanam destroyal

Answer the following questions :

1. sriinadhudu ekkadi vaaḍu?
2. bhiimaambaa maarayalu evaru?
3. padiheeneella naatiki śriinaadhudu eemiṭi sampadincaḍu?
4. iiyana yee yee grandhaalu raasaaḍu?
5. iiyana evaari aasthaanakavigaa undeevaḍu?
6. śriinaadhudu vidyaadhikaarigaa unna roojulloo eemiṭi ceeṣaaḍu?
7. śriinaadhudu svayamgaa agrahaaraalu tiisukunnaaḍaa?
8. śriinaadhudu aanaḍu anubhavincina vaibhavam etuvantidi?
9. prauḍha deeveraayala aasthanamlooni kavi peereemiṭi?
10. dindimabhaṭṭu enduku virraviigutundeevaḍu?
11. dindimabhaṭṭu vadda eemiṭi undeedi?
12. dindimabhaṭṭu eemani pratijna ceeṣaaḍu?
13. śriinaadhudu dindimabhaṭṭunu jayincaḍaa?
14. śriinaadhudu ee redla kaalamloo undeevaḍu?
15. avasaanapu roojulloo eemayindi?
16. prabhutvam śriinaadhunṇi enduku śikṣincindi?

aa kaṭika daridrulaku peeraaśa perigindi. okanaaḍu ilaa aaloocincaaru. ii baatu pratirooju oka bangaaru guḍḍu peḍutunnadi. kaabaṭṭi diini kaḍupuloo caalaa bangaaru guḍḍu unḍi unḍavaccu pratirooju okko-kka bangaaru guḍḍu koosam veeci unḍaḍam kanṭee aa baatunu koosi bangaaru guḍḍannii okeesaari tiisukunṭee mancidanna aaloocana kaligindi.

Those (very) poor fellows became greedy. One day they thought like this. This duck is laying one golden egg daily. Hence there may be many golden eggs in its belly. Instead of waiting for a golden egg daily it is better that they cut the belly of the duck and take all the golden eggs they thought.

గురజాడ అప్పారావు

Vocabulary

putti perugu	born and brought up	jananam	birth
kavi pandita poosakulu	patrons of poets and	maranam	death
visista sthaanam	important place	racanalu	writings
vyaavahaarika bhaasaa saili	colloquial style	kiirti	fame
sambhaasanaalu	conversations	naatakaalu	plays
aakramincukonu	to occupy	antaataa	throughout
prati nootaa	in everybody's mouth	camatkaaram	good humour

గురజాడ అప్పారావుగారు విజయనగరంలో పుట్టి పెరిగారు. జననం 1865లో మరణం 1915లో. కన్యాశుల్కం, కొండుభట్టియం, ముత్యాలసరాలు, నీలగిరి పాటలు మొదలైనవి వీరి కృతులు. వీరి రచనల్నిల్లో కన్యాశుల్కం చాల కీర్తి గడించింది. తెలుగు నాటకాల్లో ఇదొక విశిష్టస్థానం ఆక్రమించుకుంది. వ్యావహారిక భాషాశైలిలో యిందులోని సంభాషణలు రచించారు. నాటకమంతటా చమత్కారం, హాస్యం పొంగి పొర్లుతూ ఉంటాయి. వీరి నాటకంలో సృష్టించిన పాత్రలూ, పాత్రలచేత పలికించిన మాటలు, మాటల్లో ఉండే హాస్యం తెలుగుదేశంలో ప్రతినోటా వినిపిస్తుంటాయి. ఒక్క కన్యాశుల్కమనే దురాచారాన్ని విమర్శించడమే కాకుండా అనేక సాంఘిక దురాచారాల్ని ఈ నాటకంలో విమర్శించారు. అప్పారావుగారు ఈ నాటకాన్ని కవిపండితపోషకులు, విజయనగర ప్రభువులు అయిన శ్రీ ఆనంద గజపతి మహారాజుగార్కి అంకితమిచ్చారు. వీరు పిల్లలకొసం ప్రత్యేకంగా పాటలు వ్రాశారు. పుత్తడిబొమ్మ పూర్ణమ్మ అనే ముకుటంతో రాసిన “పూర్ణమ్మ పాట” వింటే గుండె కరుగని వారుండరు, కంటతడి పెట్టనివారుండరు. అలాగే కన్యక కథ, డామన్ కథలుకూడ గొప్పవి. ఈయన రాసిన గేయాల్లో ఒక ముఖ్యమైన గేయం.

దేశమును ప్రేమించుమన్నా ! మంచి అన్నది పెంచుమన్నా
ఒట్టి మాటలు కట్టి పెట్టోయ్ ! గట్టిమేల్ తల పెట్టవోయ్
ఈసురోమని మనుషులుంటే : దేశమే గతి బాగుపడునోయ్
దేశమంటే మట్టికాదోయ్ - దేశమంటే మనుషులోయ్

అలాగే “మాల అన్నదిమంచిఅయితే మాలనే అవుదునే” అనేమాట ఏనాడో గాంధీ గారిహరిజనోద్యమం తెలుగుదేశానికి రాకపూర్వమే అన్నారు. ఈయన రచనల్నింటికి పరమార్థం మంచి.

gurajaada appaaraavu

palikincu	to cause to utter	haasyam	humour
saanghika duraacaaram	social evil	pongiporlu	to over flow
ankitamiccū	to dedicate	śruṣṭincu	to create
gunde karugu	to melt the heart	paatralu	characters
makuṭam	end word which rhymes in	kanyaaśulkam	bride price
duraacaaram	evil custom every poem	vimarśincu	to criticize

gurajaada appaaraavugaaru vijayanagaramloo puṭṭi perigaaru. jana-
nam paddhenimidivandala aravai ayiduloo, maraṇam pandomidi
vandala padiheenuloo. kanyaaśulkam, koṇḍubhaṭṭiiyam, mutyaala-
saraalu, niilagiri paatalu modalainavi viiri krutulu. viiri racanalanniṭloo
kanyaaśulkam caala kiirti gaḍincindi. telugu naaṭakaalloo idoka viśiṣṭa-
sthaanam aakramincukundi. Vyaavahaarika bhaaṣaaśaililoo indulooni
sambhaaṣaṇalu racincaaru. naaṭakamantaṭa camatkaaram, haasyam
pongi porlutuu unṭaayi. viiri naaṭakamloo śruṣṭincina paatralu,
paatralaceeta palikincina maatalu, maatalloo unde haasyam telugu-
deesamloo prati noṭaa vinipistunṭaayi. okka kanyaaśulkamane
duraacaaraanni vimarśincaḍamee kaakunḍaa aneeka saanghika duraa-
caaraalni ii naaṭakamloo vimarśincaaru. appaaraavugaaru ii naaṭa-
kaanni kavi paṇḍita poṣakulu, vijayanagara prabhuvulu ayina śrī
aananda gajapati mahaaraaju gaarki ankita miccaaru. viiru pillalakoo-
sam pratyeeekangaa paatalu raasāaru. “puttaḍibomma puṇṇamma”
anee makuṭamtoo raasina puṇṇamma paṭa vinṭee gunde karugani
vaarunḍaru. kaṇṭa tadi peṭṭani vaarunḍaru. alaagee kanyaka kadha
ḍaaman kadhalu kuḍa goppavi. iiyana raasina geeyaalloo oka mukhya-
maina geeyam.

deesamunu preemincumannaa !

manci annadi pencumannaa

oṭṭimaatalu kaṭṭipeṭṭooy !

gaṭṭimeel talapeṭṭavooy

iisuroomani manuṣulunṭee !

deesameegati baagupaḍunooy

deesamante mattikaadooy

deesamante manuṣulooy

alaagee “maala annadi manci ayitee maalanee avudun” anee maṭa
eenaḍoo gaandhiigaari harijanoodyamam telugudeesaaniki raaka puṇ-
vamee annaaru. iiyana racanalanninṭiki paramaardham “manci”.

Vocabulary (contd.)

iisuroo + m + ani	<i>with a strong feeling of</i>	pratyeeekamgaa	<i>especially</i>
kanṭataḍi	<i>tears unhappiness</i>	geeyaalu	<i>songs</i>
oṭṭimaṭalu	<i>empty words</i>	penḍu	<i>to grow</i>
gaṭṭi meel	<i>a firm help</i>	ee gati	<i>which way</i>
baagupaḍu	<i>to become better</i>	maala	<i>harijan</i>
maṭṭi kaadu	<i>(it) is not soil</i>	paramaartham	<i>watch word</i>

Answer the following :

1. gurajaḍa appaaraavu ekkḍa puṭṭaaru?
2. iiyana krutuleemiṭi?
3. viiru ee śaililoo raaśaaru?
4. kanyaaśulkamanee naṭakaanni evariki ankitamiccaaru?
5. iyaana raasina oka mukhyamaina geeyamloo saaraamśameemiṭi?
6. iiyana racanalaki paramaartham eemiṭi?

allakalloolam
nirniita suutraale
caavu puṭṭukalu
nagna satyaalu
appuḍappuḍu
aaroogya viśayaalu
suudi mandulu

śastra cikitsalu

kotta kotta
raka rakaala
avasaramaina bhoojanam
kaavalasina vyaayaamam

in a haphazard manner
fixed principles
death and birth
open truths
now and then
matters related to health
injections (medicine through
needle
operations (operation by
knife

new new
different varieties
the needed food
the needed rest

గిడుగు రామమూర్తి

ఆంధ్రదేశంలో వ్యావహారిక భాషకి ఈపిరి పోసివారు గిడుగువారు. శ్రీకాకుళం జిల్లాలో పర్వతాలపేటలో జన్మించారు. విజయనగరంలో చదువుకున్నారు. రామమూర్తి పంతులుగారి విద్యావిజ్ఞాన సంపదంతా స్వయంకృషి సంపాదితమే. వారు పల్నాకిమిడిలో ఉపాధ్యాయులుగా ఉంటూ స్వయంగా చదువుకొని కళాశాల విద్య పూర్తిచేసి పట్టభద్రులయ్యారు. శ్రీకాకుళం జిల్లాలో చరిత్ర ప్రసిద్ధమైన ముఖలింగక్షేత్ర దేవాలయం గోదలమీద చెక్కబడ్డ శాసనాలు, పల్నాకిమిడి ప్రాంతంలో నివసించే సవరల భాషాచార వ్యవహారాలు వీరిదృష్టిని ఆకర్షించాయి. ప్రాచీన శాసనలిపి నేర్చుకొని దాన శాసనాన్ని వివరణలతో ప్రచురించారు. అలాగే సవరభాషను నేర్చుకొని దానికొక వ్యాకరణం రాశారు. వారి ఆచార వ్యవహారాల గురించి ఒక గ్రంథాన్ని రాశారు. తెలుగు-సవర, సవర-ఇంగ్లీషు, ఇ. ఇంగ్లీషు-సవర విమంతులు నిర్మించారు.

రామమూర్తిగారి ఆంధ్రాభిమానం యింతంతకాదు. పల్నాకిమిడి రాజావారు పల్నాకి మిడి తాలూకా అంతా ఒరిస్సా రాష్ట్రంలో చేర్చడానికి ప్రయత్నించి నపుడు పంతులుగారు దైర్యసాహసాలతో ప్రతిఘటించారు. ధర్మవిరుద్ధంగా ఆంగ్లప్రభుత్వం రాజాగారి ప్రతిపాదనే అంగీకరించిందని వివి. 1936వ సంవత్సరంలో ఒరిస్సా రాష్ట్ర ప్రారంభోత్సవం జరుగుతున్న ఉదయాన్నే పల్నాకిమిడి నుండి రాజమండ్రి వచ్చి తక్కిన జీవితం గడిపారు.

మనం వాడుతున్న భాషకి, గ్రాంథికభాషకి చాల వ్యత్యాసమున్నదని గమనించి యిటువంటి గ్రాంథిక భాష జోధించడంవల్ల ప్రయోజనం లేదని గ్రహించి గ్రంథాలు కూడ వ్యావహారికంలోనే రాయాలని యీయన వాదించారు. ఈ వ్యావహారిక భాషోద్యమాన్ని ప్రచారం చెయ్యడానికి పంతులుగారు 'తెలుగు' అనే మాసపత్రిక కూడ నిర్వహించారు.

ఈనాడు వ్యావహారిక భాష వచన గ్రంథాల్లోనేకాకుండా, పద్యగేయ కావ్యాల్లో రాయడానికి అనాటి పంతులుగారి కృషి ఫలితమే. పరోక్షంగా వ్యావహారిక భాషలో రచనలు చేసి ఎంతోమందిని కవులుగాకావడానికి అవకాశమిచ్చింది, ఎందరో రచయితలకి యీ వాదం “నేను రాయగలననే శక్తిని చేకూర్చింది. దీనివల్ల క్రిందటి ఏభయ్యేళ్ళలో జరిగిన సాహిత్యాభివృద్ధికి పంతులుగారి వ్యావహారిక భాషావాదమే కారణమనడంలో అతిశయోక్తిలేదు.

gidugu raama muurti

aandhra deesamloo vyaavahaarika bhaaSaki upiri poosinavaaru giduguvaaru. sriikaakulam jillaaloo parvataalapeetaloo janmincaaru. raamamuurti pantulugaari vidyaa vijnaana sampadanta svayam krusi sampaaditamee. vaaru parlaakimidiloo upaadhyayulugaa untuu svayamga caduvukoni kalaasuala vidya puurti ceesi pattabhadrulayyaaru. sriikaakulam jillaalo caritra prasiddhamaina mukhalinga kseetradeevaa layam goodalamiida cekkabadha saasanaalu, parlaakimidi praantamloo nivasincee savarala bhaSaacaaravyavahaaraalu viiri drstini aakarsincaayi. praaciina saasana lipi neercukoni daana saasanaalni vivaranalatoos pracurincearu. alaagee savara bhaasanu neercukoni daanikoka vyaakaranam raasaaru. vaari aacaara vyavahaaraala gurinci oka grandhaanni raasaaru. telugu-savara, savara-ingliisu, ingliisu-savara nighantuvulu nirmincearu.

raamamuurtigaari aandhraabhimaanam yintanta kaadu. parlaakimidi raajaavaaru parlaakimidi taaluka antaa orissaa raaStramloo ceercadaaniki prayatnincinappudu pantulugaaru dhairyasaahasalatoos pratighatincaaru. dharmaviruddhamga aangla prabhutvam raajagaari pratipaadanu angikarincindani vini 1956 va samvatsaramloo orissaa raaStram praarambhootsvam jaragutunna udayaannee parlaakimidi nundi raajamandri vacci takkinajjivitam gadipaaru.

manam vaadutunna bhaasaki graandhika bhaasaki caala vyatyaa-samunnadani gamaninci ituvanti graandhika bhaasa boodhincadamvalla prayoojanam leedani grahinci grandhaalukuuda vyaavahaarikamloonee raayaalanii iiyana vaadincaaru. ii vyaavahaarika bhaasoodya-maanni pracaaram ceyyadaaniki pantulugaaru 'telugu' anee maasapatrika kuuda nirvahincearu.

iinaadu vyaavahaarika bhaasa vacanagrandhaalloonee kaakunda padyageeya kaavyaalloo raayadaaniki aanaati pantulugaari kruSi phalitamee. parookSamga vyaavahaarika bhaasaloo racanaloo ceesi entoo mandini kavulugaa kaadaaniki avakaasamiccindi. endaroo racayitalaki ii vaadam neenuu raayagalananee saktini ceekuercindi. diinivalla krindati eebhayyeellaloo jarigina saahityaabhivruddhiki pantulugaari vyaavahaarika bhaasaavaadamee kaaranamanadamloo atisayookti leedu.

Vocabulary

prayatnincinappudu	<i>when he tried</i>	dharma viruddham	<i>against law</i>
aangla prabhutvam	<i>British regime</i>	pratipaadana	<i>proposal</i>
praarambhootsavam	<i>inaugural function</i>	udayaannee	<i>in the mornin</i>
vyatyaasam	<i>different</i>	jiivitam	<i>life itse</i>
pracaaram	<i>propagation</i>	iinaadu	<i>today</i>
vacana	<i>of prose</i>	atisayookti	<i>exaggeration</i>

Study the following verb forms

uupiripooyu
aakarṣincu
prayatnincu
pratighaṭincu

to give life
to attract
to try
to oppose

uupiri
aakarṣaṇa
prayatnam
pratighaṭana

angiikarincu
grahincu
vaadincu
pracaaram ceeyu

to approve
to realise
to argue
to propagate

angiikaaram
grahimpu
vaadana
pracaaram

nirvahincu
racanalu ceeyu
avakaasamiccu
ceekuuru

to conduct
to write
to provide opportunity
to provide

nirvahana
racana
avakaasam
(seekarana)

janmincu
caduvukonu
sampaadinu
puurti ceeyu

to be born
to read
to obtain
to complete

janma
caduvu
sampaadana
puurti

Match the following :

giḍuguvaaru

śriikaakuḷam jillaaloo

parlaakimidi praantamloo

raamamuurtigaari

manam vaadutunna bhaaṣa

'telugu'anee maasa patrika

giḍuguvaaru

iinaadu vyaavahaarikam

mukhalingakṣeetram prasi-
ddhamainadi

savaralu nivasistunnaaru

aandhraabbhimaanam gop-
padi

pantulugaaru naḍipincaaru

śaasanalipi neercuku-
nnaaru

padya, geeya, kaavyaaloo
kuuḍa undi

vyaavahaarika bhaaṣa

parvataala peetaḷoo jan-

mincaaaru

Vocabulary :

kaḍupuloo calla	butter milk in the belly	kannam	whole
musimusi navvulu	a glinging laugh	variginjalu	paddy grains
amaayakuḍu	innocent person	draakṣapaḷḷu	grapes
rottemukkalu	pieces of bun	baliyu	to grow fat
pancabhakṣya para-		dumpalu	tubers
maannaalu	sumptuous food	kankulu	ears of corn
manasu maarcukonu	to change one's mind	vindu	banquet
aa raatriki raatree	that night itself	paḷḷikilincu	to gingle
metukulu	cooked rice grains	caaliicaalani	insufficient
praśaantamgaa	peacefully	iruku	very narrow
bandi anta maniṣi	very hefty person	ibbandi	problem
doruku	to be available	deevuḍiccina	God given
veelanta	with in a distance of	sukham	happy
badulu paluku	to reply finger length	nivaasam	living place
eddanta	of the size of an ox	saukhyaaalu	happinesses
duḍḍu karra	a big stick	haayigaa	happily
gaandrubilli	big cat	gandam	accident
kṣaṇam	moment	caalu	enough

పట్టణం ఎలక - పల్లెటూరి ఎలక

ఒకప్పుడు రెండు ఎలకలు ఎంతో స్నేహంగా ఉండేవి. అందులో ఒకటి పల్లెటూరిలో చిన్న కన్నంలో కాలం గడుపుతూ ఉండేది. రెండో ఎలక పట్టణానికి వెళ్లి ఒక మేడగదిలో ఉండేది. పల్లెటూరి ఎలక వరిగింజలు, జొన్న కంకులు ఏరుకొని తింటుండేది. పట్టణం ఎలక మేడగదిలో ఉంటూ ద్రాక్షపళ్ళు రొట్టెముక్కలు తిని వాగా బలిసింది.

కొన్నాళ్ళ తర్వాత పట్టణం ఎలక తన స్నేహితుణ్ణి చూచి పోదామని పల్లెటూరికి వచ్చింది. మిత్రుడు రాగానే ప్రేమతో కావలింపుకొని ఇంట్లోకి తీసుకు వెళ్లింది. తన దగ్గరున్న దుంపలు, కంకులు ఒకచోట పోసి విందు చేసింది. పట్టణం ఎలక అవన్నీ తింటూ చూసి పళ్ళికిలిస్తూ 'సరేకాని మిత్రమా, ఇదేం ఇల్లు ఈ ఉండడం ఏమిటి. ఈ చాలీచాలని మట్టి కలుగు, ఈ కలుగులో నువ్వు ఇరుక్కుని, ఇరుక్కుని, ఉండడం ఏం బాగాలేదు, నువ్వు నాతోపాటు మా పట్టణానికి వచ్చేయ్. మా మేడగదిలో అవందంగా కాలం గడ పొచ్చు. లే, బయలుదేరు' అన్నది పట్టణం ఎలక.

ఆ మాటలు విని పల్లెటూరి ఎలక అలాకాదు మిత్రమా! ఇక్కడేదో ప్రశాంతంగా కడుపులో చల్ల కదలకుండా, పిల్లుల వల్ల ఇబ్బంది లేకుండా, దొరికిందేదో తింటూ, దేవుడిచ్చిన గాలి పీల్చుకుంటూ సుఖంగా ఉంటున్నాను. ఆ పట్టణానికి ఎక్కడ వచ్చేది అని బదులు పలికింది. పట్టణం ఎలక ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుతూ అయ్యయ్యో ఎంత అమాయకుడివి మిత్రమా. ఈ దుంపలు, గింజలు ఎక్కడ? మా పంచభక్ష్యపరమాన్నాలెక్కడ.? ఈ చిన్న కలుగు జీవనం ఎక్కడ. మేడగదిలో నివాసం ఎక్కడ? హాయిగా పట్టణంలో ఎన్ని సౌఖ్యాలు, ఎన్ని మేడలు, ఎన్ని సినిమా హాళ్లు, ఎన్ని హోటళ్లు, ఎన్ని కార్లు, ఎంత ఆనందం, ఏం చెప్పను? అని పల్లెటూరి ఎలకను ఉబ్బించింది పట్టణం ఎలక.

ఆ మాటలు విని పల్లెటూరి ఎలక మనస్సు మార్చుకుంది. ఎలకలు రెండు ఆ రాత్రికి తాతే పట్టణానికి బయలుదేరాయి. ఇంటికి వెళ్ళగానే చూశావా మిత్రమా, ఇవుగో, ఎన్ని సోపాలు, ఎన్ని కుర్చీలు, ఎటువంటి ద్రాక్షపళ్ళు? ఆ రోజు ఆ యింటివారిలో విందు. విందు పూర్తయింది. అందరూ నిద్రపోయారు. ఎలకలు రెండూ వంటింట్లో చేరాయి, తిను మిత్రమా, కడుపునిండా తిను. తర్వాత హాయిగా నిద్రపోదాం అన్నది వింతగా చూస్తున్న పల్లెటూరి ఎలకతో పట్టణం ఎలక. రెండూ కలిసి మెతుకుల్ని తిన్నాయి.

అంతలో ఆ యింటి ఇల్లాలు బండి అంత మనిషి చేతిలో దుండుకర్ర పట్టుకునివచ్చి చీ చీ ఎలకలు చావ పాడుగోల చేస్తున్నాయి అంటూ రోపలకివచ్చి ఆ కర్రను విసిరింది. వేలంత ఎడంలో చావు తప్పింది. మ్యావ్, మ్యావ్ అంటూ ఎద్దంత గాండ్రుబిల్లి ఎలకల కోసం వెతుకుతూ ఎదురుపడ్డది, ఎలాగో తప్పించుకున్నాయి. కొంత సేపటికి పల్లెటూరి ఎలక పట్టణం ఎలకను చూసి ఏం మిత్రమా, పట్టణం పట్టణం అని నా ప్రాణం తీశావ్. ఇక నీ జీవితం. ఒచ్చే ప్రాణం, పోయే ప్రాణం, క్షణం క్షణం గండంగా బ్రతకడమేనా సౌఖ్యం ఎక్కడ చూసినా భయమాయ్. ఎవరు పడితే వాళ్ళు చంపుతారు కదా. చాలు నాయినా చాలు దూరపు కొండలు నునుపు, దగ్గరకు పోతేరాళ్ళూ, గుళ్ళూ అన్నారు పెద్దలు. అంటూ యింటి దారి పట్టింది పల్లెటూరి ఎలక.

pattanam elaka - palletuuri elaka

okappudu rendu elakalu entoo sneehangaa undeevi. anduloo okati palletuuloo, cinna kannamloo kaalam gaduputuu undeedi. rendoo elaka pattanaaniki velli oka meeda gadiloo undeedi. palletuuri elaka variginjalu, jonna kankulu, eerukoni tintundeedi. pattanam elaka meeda gadiloo untoo draakSapallu, rottemukkala, tini baaga balisindi.

konnaalla tarvaata pattanam elaka tana sneehitunni cauci poodaa mani palletuuriki vaccindi. mitrudu raagaanee preemato kaavilincukoni intlooki tiisukuvellindi. tana daggarunna dumpalu, kankulu oka coota poosi vindu ceesindi. pattanam elaka avanni tintuu cuusi pallikilistuu "sareekaani mitramaa," ideem illu, ii undadam ecmiti, ii caalii caalani matti kalugu, ii kaluguloo nuvvu irukkoni, irukkoni undadam eemii baagaa leedu. nuvvu naato paatu pattanaaniki vaccey. maa meeda gadiloo aanandamga kaalam gadapoccu. lee, bayaludeeru annadi pattanam elaka.

aa maatalu vini palletuuri elaka alaa kaadu mitramau, ikkadeedoo prasaantamga kaadupuloo calla kadalakundaa, pillulavalla ibbandi leekundaa dorikindeepoo tintuu, deevudiccina gaali piilcukuntuu snkhamga untunnaanu. aa pattanaaniki ekkada vacceedi ani badulu palikindi. pattanam elaka musi musi navvulu navvutuu ayyayyoo enta amaayakudivi mitramaa. ii dumpalu, ginjalu ekkada, maa pancabhakSya paramaannalekkada? ii cinna kalugu jiivanam ekkada? meedagadiloo nivaasam ekkada? haayigaa pattanamloo enni saukhyaalu, enni meedalu, enni sinimaa haallu. enni kaarlu. enta aanandam, eem ceppavu? ani palletuuri elakanu ubbincindi pattanam elaka.

aa maatalu vini palletuuri elaka manassu maarcukundi elakalu renduu raatriki raatree pattanaaniki bayalu deeraayi. intiki vellagaanee cuusaavaa mitramaa, enni soofaalu, enni kurciin, etuvanti draakSapallu, aarooju aa yinti vaarintloo vindu. vindu puurtayindi. andaruu nidra pooyaaru. elakalu renduu vantintloo ceeraayi. tinu mitramaa kaadupunndaa tinu. tondarakaa tinu. tarvaata haayigaa nidra poodaam anandi vintagaa cuustuuna palletuuri elakato pattanam elaka. renduu kalisi engili metukulni tinnaayi.

antaloo aa inti illaalu bandi anta maniSi ceetilo duddukarra pattukoni vacci chii chii elakalu caava, paadugoola cestunnaayi antuu loopaliki vacci aa karranu visirindi. veelanta edamloo caavu tappindi. myaav, myaav antuu eddanta gaandrubilli elukalakoosam vetukutuu edurupaddadi. elaagoo tappincukunnaayi. kontaseepatiki palletuuri elaka pattanam, elakanu cuusi eem mitramaa, pattanam, pattanam ani naa praanam tiisaav. idaa nii jiivitam. occeepraanam, pooyee praanam. kSana, kSanam gandamga batakadameenaa saukhyam, ekkada cuusinaa bhayamaaye. evaru paditee vaallu camputaaru kadaa. caalu naayanaa caalu. duurapu kondalu nunupu. daggaraku pootee vaallnu, gulluu annaaru peddalu antuu intidaari pattindi palletuuri elaka.

Make similar sentences :

paṭṭaṇam elaka tana sneehituṇṇi cuuci poodaamani vaccindi

Having thought of seeing his friend the town rat came.

raagaanee preematoō kaavalincukoni intlooki tiisuku vellindi

Immediately after coming it embraced and took him inside the house.

ii kaluguloo irukkoni irukkoni unḍaḍam eem baagaa leedu *It is not at all good to live like this in a very congested manner in this small whole.*

ii caali caalani maṭṭi kalugu

This mud whole (in the earth) just sufficient.

ikkadeedoo praśaantamgaa untundanukonnanu

Here it will be peaceful I thought

ayyayyo enta amaayakuḍivi mitramaa?

O friend, How foolish you are?

enni soofaalu enni kureiilu, enni draakṣapaḷḷu

How many sofas, how many chairs, how many grapes?

chii chii elukalu caava, paadugoola ceestunnayi

Chi Chi let these cats die they are making a hell of noise,

Answer the following questions :

1. rendu elakalu ekkadekkgada undeēvi?
2. paṭṭaṇam elaka vaccinappuḍu palleturi elaka eem ceesindi?
3. paṭṭaṇam elaka eem ceppindi?
4. palletuuri elaka enduku manasu marcukundi?
5. poṭṭaṇamloo intiki vellagaane eem cuuśaayi?
6. aame duḍḍukarra paṭṭukoni enduku vaccindi?
7. gaandrubilli enduku vaccindi?
8. ii kadhaloo niiti eemiṭi?

Śriiraamanavami

Vocabulay

navami naadu	on Navami day	aadarśam	ideal
caitra	of the first Telugu month Caitram	navaraatrulu	nine nights
suddha	of the moonlight days	bhaavincu	to feel
paadyami	the first day fifteen 'tidhis'	utkrushtam	of specially great
navami	the name of 9th tidhi	atisayookti	alliteration
raamaavataaram	incarnation of Rama	puraanaalu	Puranas
pitruvaakya	of father's word	jarupu	to conduct
eekapatni	only one wife	paripaalana	ruling
preemaanuraagaalu	love and affection	vrataam	principle
		satyapaalana	ruling truth

śriiraama navami caitra suddha navaminaadu jarupukuntaam. kondaru śriiraamanavami nava raatrulu caitra suddha paadyami nunci praarambhinci navamivaraku jaruputaaru. raamaavataaram puraanaallo eedoodi śriiraamuḍu pitruvaakya paripaalanaku, eekapatnii vratadiikṣaku annadammula preemaanuraagaalaku, satyapaalanaku, aadarśangaa bhavistaaru. mana puraanaalloo inta kanṭee utkruṣṭamaina paatra leedanaḍamloo atisayookti leedu.

śri raama navami naadu upavaasam ceesi siitaalakSmana sameetu daina śriiraamuni puujistaaru. aa raatri kondaru jaagaraṇa kuuda ceestaaru. navaraatrulu jaripeetappuḍu paadyami nunci prati rooju upavaasam ceesi puujalu jaripistaaru. saayankaalam raamaayaṇa paṭhanam raatri raamakadhaa kaalakSeepam ceeyistaaru. navaminaadu raama janana ghaṭṭam cadivi puujalu ceestaaru. bhadraadri raamaalayamloo śriiraamanavami mahaa vaibhavangaa jaripistaaru.

daśaminaadu raama paṭṭaabhiseeka mahootsavam jaripistaaru. siitaaraama kalyaṇam jaruputaaru. aa tarvaata śriiraamanavami puujalu jaripistaaru.

mana deesamloo prajalaku śriiraamuḍante entoo bhakti. aandhra raasṭramloo raamaalayam leeni uuru arudu. eedoo oka ruupamloo raamuni cihnam kanipistundi manaki. ee raaṢṭram vellinaa raamaayaṇa kadhanu suucincee gurtulu cuuputuntaaru.

raama raajyam ante andariki samaanamaina avakaaśaalu, saukaryaalu kaliginaḍamuu, andari abhivruddhiki avakaaśaalu kalpinaḍamuu, satyadharmaalu, prajalu, paalakulu paṭinaḍamuu.

Match the following:

bhaadrapada suddha
caviti
aasviyuja suddha navami
aasviyuja bahuḷa
amaavaasya
navambaru okaṭi
akṭoobaru rendu
aagaṣṭu padiheenu
kaartiika suddha caviti
janavari padhnaalugu

mahanaavami
naagula caviti
gaandhii jayanti
svaatantrya dinootsavam
diipaavali
makara sankraanti
aandhrapradees avata-
rana
vinayaka caviti

Frame questions to get the following answers

1. kondaru appuḍu kondaru ippuḍu jarupukunṭaaru.
2. reepu upavaasam ceyyaalanukunṭunnaam.
3. akkaḍa endarco unnaaru.
4. aa panduga baagundoo leedoo.
5. sriiraamudanṭee prajalaku entoo bhakti.
6. aayana ekkadoo unnaarani ceppaaru.

Answer the following :

1. śriiraama navami navaraatrulu eppuḍu jarupukunṭaaru?
2. raamaavataaram eṭuvanṭidi?
3. mana puraṇaalloo intakanṭee utkrusṭamaina paatra undaa?
4. śriiraama navami naaḍu eemi ceestaaru?
5. bhadraadri raamaalayamloo raamanavami elaa ceestaaru?
6. paṭṭaabhiṣeeka mahootsavam eppuḍu jaripistaaru?
7. deesamloo śriiraamudanṭee eṭuvanṭi bhakti undi?
8. raamaraajyam anṭee eemiṭi?

Study the following verb forms

cellincu *to pay*
 aaścaryapoovu *to be surprised*
 muttajeppu *to give*
 daaripattu *to go one's way*
 panipattincu *to take him to task*

cellincaḍam *payment*
 aaścarya poovaḍam *surprising*
 muttajeppaḍam *giving*
 daari paṭṭaḍam *going one's way*
 pani paṭṭaḍam *taking him to task*

longadiiyu *to control*
 aajñaapincu *to order*
 nammu *to believe*
 ceyyamanu *to say to do*
 odulu *to leave*

longadiiyaḍam *controlling*
 aajñaapana *order*
 nammakam *belief*
 ceyyamaṇaḍam *saying to do*
 odalaḍam *leaving*

tiisukonu *to take*
 teccu *to get*
 cuus *to see*
 pampincu *to send*
 santoosincu *to become happy*
 ippincu *to cause to give*

tiisukonaḍam *taking*
 teevaḍam *getting*
 cuuḍam *seeing*
 pampaḍam *sending*
 santoosincaḍam *feeling one self happy*
 ippincaḍam *causing to give*

Translate the following passage

bhaarata deesāaniki svatantram labhincina rooju aagaṣṭu padiheenu.
 antavaraku bkaarata deesam sumaaru renḍuvandala samvatsaraalu
 aangleeyula paripaalanaloo undeedi. mukhyamgaā śaanti samaramtoo
 saadhincina svaraajyam pandommidi vandala nalabhayyeedu aagaṣṭu
 padiheenuna labhincindi. praticoota aarooju udayaannee jaatiiya
 janḍaanu eguraveesi svaatantrya samaramloo canipooyina peddalanu,
 viirulanu smarincukunṭaaru. aagaṣṭu padiheenu bharatiiyula caritraloo
 oka maruvaraani rooju.

శ్రీ రామనవమి

Vocabulary (contd)

jaagarana	keeping oneself without	upavaasam	fast
arudu	rare	sleep	to fast
mahaavaibhavam	great pomp	sameetudu	with (he)
daśami	on Dasami (tenth day)	saayankaalam	evening
paṭṭaabhiseeka	of coronation	kalyaanam	marriage
mahootsavam	great festival	cihnam	sample
entoo bhakti	great devotion	suucincu	to point out
raama raajyam	Kingdom of Rama	avakaasalu	opportunities
satyadharmaalu	truth and Dharma		

శ్రీరామ నవమి చైత్రశుద్ధ నవమి నాడు జరుపుకుంటాం. కొందరు శ్రీరామ నవమి నవరాత్రులు చైత్రశుద్ధ పాడ్యమి నుంచి ప్రారంభించి నవమి వరకు జరుపుతారు. రామావతారం పురాణాల్లో ఏడోది. శ్రీరాముడు పితృపాక్య పరిపాలనకు, ఏకపత్నీ వ్రతదీక్షకు, అన్నదమ్ముల ప్రేమానురాగాలకు, సత్యపాలనకు ఆదర్శంగా భావిస్తారు. మన పురాణాల్లో ఇంతకంటే ఉత్కృష్టమైన జాత్ర లేదనడంలో అతిశయోక్తి లేదు.

శ్రీరామ నవమినాడు ఉపవాసం చేసి, సీతాలక్ష్మణ సమేతుడైన శ్రీరాముని పూజిస్తారు. ఆ రాత్రి కొందరు జాగరణ కూడ చేస్తారు, నవరాత్రులు జరిపేటప్పుడు పాడ్యమి నుంచి ప్రతిరోజు ఉదయం ఉపవాసం చేసి, పూజలు జరిపిస్తారు. సాయంకాలం రామాయణ పఠనం, రాత్రి రామకథా కాలక్షేపం చేయిస్తారు. నవమినాడు రామ జనన ఘట్టం చదివి పూజలు చేస్తారు. భద్రాద్రిరామాలయంలో శ్రీరామ నవమి మహా వైభవంగా జరిపిస్తారు.

దశమినాడు రామ పట్టాభిషేక ఘట్టం చదివి పట్టాభిషేక మహోత్సవం జరిపిస్తారు. సీతారామ కళ్యాణము జరుపుతారు. ఆ తర్వాత శ్రీరామ నవమి పూజలు జరిపిస్తారు.

మనదేశంలో ప్రజలకు శ్రీరాముడంటే ఎంతో భక్తి. ఆంధ్రరాష్ట్రంలో రామాలయం లేని ఊరు అరుదు. ఏదో ఒక రూపంలో రాముని చిహ్నం కనిపిస్తుంది మనకి. ఏ రాష్ట్రం వెళ్ళినా రామాయణ కథను సూచించే అనేకమైన గుర్తులు చూపుతుంటారు.

రామరాజ్యం అంటే అందరికీ సమానమైన అవకాశాలు, సౌకర్యాలు కలిగించడము, అందరి అభివృద్ధికి అవకాశాలు, సత్యధర్మాలు ప్రజలు, పాలకులు పాటించడమూ—

Vocabulary :

jamiindaaru	wealthy person	aascaryapoovu	to be surprised
divaanu	Divan	muttaceppu	to give
telivi teetalu	intelligence	daari pattu	(can) go your way
vadulu	to leave	avasaram	need
tama selavu	yaur permission	lancam	bribe
cellincu	to give	pani pattinu	to take him to task

Read the following sentences :

cinna manavi annaa ..... raitu. divaanu gaar .. pilipinci vaari .. eebhay debba .. kottincandi. aa tarvaata naa ... jamiindaaru aascaryapooyi deni .... ? neenu loopala ..... vacceetappudu divaanu nannu aapi mii ..... icc..... bahumaanamloo sagam isteenee pamputaanannaa..... daya ceesi aa sagam vaataa aayana..... ivvandia.

A small request said the farmer. Please arrange to call Divanu and give him fifty beatings. Jamindar got wonder struck and asked what for? When I came in, Divan stopped me and made me to promise to give him half of the present which you give me. Only with this condition he allowed me to come in. Please give him the half share.

Study the following sentence patterns :

1. rakta sambandham ravvanta leekundaa maanavaajikella maamagaaru
2. ratnaalu tinee paksiki ratnaalu, raallu tinee paksiki raallu
3. raamaayana manta avini raamudiki siita eem kaavaalani adigaadu

1. without any blood relationship he is an uncle to the mankind.
2. A bird which eats precious stones will get precious stones and a bird which eats stones gets stones.
3. After listening to complete Ramayana he asked what is the relationship between Sita and Rama.

జమీందారు - దివాను

ఒక ఊళ్లో ఒక జమీందారు ఉండేవారు. ఆయన దగ్గర ఒక దివాను ఉండేవాడు. జమీందారుగారికి దివానుమీద చాలా నమ్మకం. ఆ దివాను ఏం చేస్తే అది నమ్మేవాడు: ఎలా చెయ్యమంటే అలా చేసేవారు; జమీందారుగారు. జమీందారుగారు గార్ని చూడ్డానికి వచ్చినవాళ్ల దగ్గర్నుంచి తనకేదై నా ముట్టచెప్పితేగాని వదలవనేవాడు. ఏం చేస్తారు? అవసరమైన పని మీద వచ్చినవాళ్ళుగదా? ఆయన అడిగినట్లే దివానుకి కొంత లంచం చెల్లించేవాళ్లు.

ఒక రైతు ఈ దివాను పని పట్టించాలనుకున్నాడు. దివాన్ని తెలివితేటల్తో లొంగదీయాలనుకున్నాడు. జమీందారుగారి తోట చెరువులోంచి రైతు ఎలాగో కష్టపడి ఒక బంగారు వన్నె చేపని తీసుకొని జమీందారుగారికి ఇవ్వడానికి వెళ్ళాడు.

ఎందుకొచ్చావు? అని అడిగాడు: దివాను. రైతు వినయంగా నమస్కరించి, “నేను బంగారురంగు చేపను ఒకదాన్ని తెచ్చాను. అది జమీందారుగారికి ఇచ్చుకొంటాను తమ నెలవైతే” అన్నాడు.

మరి నా మాటేమిటి? దివాను రైతు కళ్ళతోకి చూశాడు.

“పేదవాణ్ణి మీలాంటి పెద్దవారికి నేను ఏమివ్వగలను, నా దగ్గర ఏమీ లేదాయే” అన్నాడు.

“పోనీ. జమీందారుగారు ఇచ్చినదానిలో సగం వాటా ఇస్తావా? అలా ఇష్టమైతే ఒదుల్తాను, లేకుంటే నువ్వు ఇంటి దారి పట్టొచ్చు” అన్నాడు.

“సగమా”

“అలా మాటఇస్తే నే పంపిస్తాను” అన్నాడు; దివాను. చివరికి రైతు ఒప్పుకున్నాడు.

రైతు జమీందారుగారి దగ్గరికెళ్ళి బంగారు చేపను ఇచ్చాడు. జమీందారు సంతోషించి ఏమివ్వమన్నావు - అని అడిగాడు.

ఓ నూరు కొరడా దెబ్బలు ఇప్పించండి అన్నాడు రైతు. జమీందారుగారు ఆశ్చర్యపోయి మరేదైనా కోరుకో అన్నాడు. ఊహా రైతు ఒప్పుకోలేదు.

చేనేది లేక వెంటనే నాకర్గని పిలిపించి వీణ్ణి నూరు దెబ్బలు కొరడాతోకొట్టండి. అని ఆజ్ఞాపించాడు.

చిన్న మనవి అన్నాడు రైతు, దివానుగార్ని పిలిపించి ముందు వారికి ఏదై దెబ్బలు కొట్టించండి ఆ తర్వాత నాకు. జమీందారుగారు ఆశ్చర్యపోయి దేనికి? అన్నాడు. నేను లోపలికి వచ్చేటప్పుడు దివానుగారు నన్ను ఆపి మీరు నాకు ఇచ్చే బహుమానంలో సగం ఇస్తేనే లోపలికి పంపుతానన్నారు. దయచేసి ఆ సగం వాటా ఆయన కివ్వండి. జమీందారుగారు విషయమంతా తెలుసుకొని దివాన్ని పిలిపించి రైతుకివ్వాలన్న మొత్తం బహుమానం దివానుకే ఇచ్చి ఇంటికి పంపేయండి అనిచెప్పి రైతును తన మహల్లోకి తీసుకెళ్ళాడు.

jamiindaaru – divaanu

oka uullo oka jamiindaaru undeevaadu. aayana daggara oka divaanu undeevaadu. jamiindaaruki divaanumiida caalanammakam. aa divaanu eem ceestee adi nammeevaaru; elaa ceyyamanṭee alaa ceṣṣee vaaru; jamiindaarugaaru. jamiindaarugaarni cuuḍḍaaniki vaccina vaalla-daggarnunci tanakeedainaa muṭṭajepṭiteegaani vadalananeevaadu. eem ceestaaru? avasaramaina panimiida vaccina vaallugadaa ? aayana adiḡinatṭee divaanuki konta lancam cellinceevaallu.

oka raitu aa divaanu pani paṭṭincaalanukunnaadu. divaanni teliviteṭalṭoo longa diiyaalanukunnaadu. jamiindaarugaari toṭa ceruvuloonci raitu elaagoo kaṢṭapaḍi oka bangaaru vanne ceepani sampadincaadu. aa ceepani tiisukoni jamiindaarugaariki ivvaḍaaniki vellaaadu.

enduḡoccaavu? ani adiḡaadu; divaanu. raitu vinayamgaa namaskarinci “neenu bangaaru rangu ceepanu oka daanini teccaanu. adi jamiindaarugaariki iccukunṭaanu, tama selavaitee” annaadu.

mari naa maṭṭeemiṭi? divaanu raitu kaḷḷalooki cuuṣaadu.

“peedavaṇṇi miilaanṭi peddavaariki neenu cemivvagalanu. naa daggara eemii leedaaye” annaadu “pooni jamiindaarugaaru iccina daaniloosagam vaṭṭaa istaavaa ? alaa iṢṭamaitee odultaanu. leekunṭee nuvvu inṭidaari paṭṭoccu.” annaadu.

“sagamaa”

“alaa maṭṭa isteenee pampistaanu” annaadu; divaanu. civariki raitu oppukunnaadu.

raitu jamiindaarugaari daggarikellṭi bangaaruvanne ceepani iccaadu. jamiindaaru santoosinci eemivvamannaavu - ani adiḡaadu.

oo nuuru koradaa debbalu ippincanḍi annaadu raitu. jamiindaarugaaru aaṣcaryapooyi mareedaina koorukoo annaadu. uuhuu raitu oppukooleedu.

ceeseedi leeka venṭanee naukarlanu pilipinci viṇṇi nuuru debbalu koradaattoo koṭṭanḍi ani aajṇaapincaadu.

cinna manavi annaadu raitu. divaanugaarni pilipinci mundu vaariki eebhay debbalu koṭṭincanḍi. aa tarvaata naaku. jamiindaarugaaru aaṣcaryapooyi deeniki annaadu. neenu loopaliki vacceṭappuḍu divaanugaaru nannu aapi miiru naaku iccee bahumaanamloo sagam isteenee pamputaanannaaru. dayaceesi aa sagam vaṭṭaa aayanakivvanḍi. jamiindaarugaaru viṢayamantaa telusukoni mottam bahumaanam divannukee icci inṭiki pampeyyanḍi ani ceppi raitunu tana mahallooki tiisukeḷḷaadu.

Vocabulary :

raitu	<i>farmer</i>
kaṣṭapaḍu	<i>to labour</i>
vinayamgaa	<i>obediently</i>
peedavaaḍu	<i>poor man</i>
vaataa	<i>share</i>
debbalu	<i>beatings</i>
naukarlu	<i>servants</i>
manavi	<i>request</i>
pampu	<i>to send</i>

longa ḍiiyu	<i>to sub due</i>
vanne	<i>colour</i>
bangaaru	<i>of gold</i>
sagam	<i>half</i>
koradaa	<i>whip</i>
kooru	<i>to desire</i>
aajñāapincu	<i>to order</i>
bahumaanam	<i>present</i>
mahal	<i>hall</i>

Match the following :

maa telugu talliki
maa kanna talliki
bangaaru paṇṭalee
amaraavatii nagara

mangalaaratulu
paṇḍutaayi
apurupa śilpaalu
malle puudaṇḍa

tyaagayya gontuloo
rudramma bhujaśakti
timmarusu dhiiyukti
tikkayya kalamuloo

mallamma patibhakti
kṛṣṇaraayala kiirti
tiyyandanaalu
taaraaḍu naadaalu

Use the following phrases in your own sentences :

bhaarata' deesā janaabhaa
kuṭumba niyantraṇa
prabhutva adhikaari
vyaayaama śaala

Indian population
family planning
government official
gymkhana

siri sampadalu
paadi paṇṭalu
prakṛti vaidyam
manci alavaatlu

wealth
dairy and crops
nature cure
good habits

Telugu Vaani: The Institute has been publishing a monthly journal *Telugu Vaani* since its inception. During 1980-81 it could not be published due to some difficulties but it is being regularised.

Grants: The Institute has streamlined the Financial Assistance given to the Telugu Associations outside the State for the construction of school buildings, library buildings, auditoria and for the improvement of libraries and conducting cultural programmes. So far the Institute gave more than Rs. 30 lakhs in the form of grants to Telugu Associations outside the State.

Gift Books: The Education Department of the Government of A.P., has a scheme to purchase books in bulk of selected titles and were generous enough to give 50% of the books thus purchased to the Institute for distribution among the Telugu Libraries situated outside the State. Every year the Institute has been sending books to 80 to 100 libraries under this scheme. In addition the Institute has been giving liberal grants for buying Telugu books for their libraries.

Seats in Professional Courses: The Government of A.P., has reserved a limited number of seats in M.B.B.S., Engineering, B.V.Sc., Agriculture and Home Science courses. Every year the Institute advertises the seats and receives applications and forwards them to the Government for allotting seats to Telugus outside the State. The Scheme is under operation since 1976.

Memorial Lectures: The Institute has a scheme for conducting memorial lectures in the name of eminent Telugu people in various places outside A.P. So far three Memorial Lectures were conducted at Calcutta, Madras and Bombay.

Language Courses: The Institute has conducted language course in Telugu for the benefit of those interested in learning Telugu. One such courses was conducted for a period of 4 months during 1976 for 3 Italians. Yet another course was offered to a Russian for 4 months during 1979.

Refresher Courses: International Telugu Institute collaborates with the Central Institute of Indian Languages, Mysore in conducting refresher courses for Telugu Teachers from Haryana, M.P., Orissa, Karnataka and Tamil Nadu.

Second World Telugu Conference: It has conducted the Second World Telugu Conference at Kuala Lumpur in a grand manner with the collaboration of the Andhra Association of Malaysia during April 1981. 1,000 delegates from India and another 1,000 delegates from Malaysia, Singapore, Sri Lanka, Mauritius and America have participated in the deliberations of the Conference. As a sequel to the Conference the Malay University at Kuala Lumpur created a Telugu chair for pursuing Telugu studies.

గోదావరి నది

గోదావరి నదినే దక్షిణ గంగ అనికూడా పిలుస్తారు. ఇది మహారాష్ట్రలో, నాసిక్ జిల్లాలో త్రవ్యయంబక జ్యోతిర్లింగ అనే స్థలంలో పుట్టి 1495 కిలోమీటర్ల దూరం ప్రవహించి బంగాళాఖాతంలో కలిసి పోతుంది. ఈ నదీతీరంలో నాసిక్‌లోను, భద్రాచలంలోను పుణ్య క్షేత్రాలు వెలిశాయి. ఈ నదికి 11 పాయలున్నాయి. ధవళేశ్వరము దగ్గర ఈ నది గోతమి, వశిష్ట అనే రెండు పాయలుగా చీలిపోతుంది.

రాజమండ్రి దగ్గర ఈ నది వెడల్పు మూడు కిలోమీటర్లు; ధవళేశ్వరం దగ్గర ఆరు కిలోమీటర్లు. ధవళేశ్వరం దగ్గర ఆనకట్ట కట్టక ముందు ఈ డెల్టా ప్రాంతములో పంటలు సరిగ్గా పండేవికావు. సర్ ఆర్థర్ కాటన్ దొరగారు ఈ ధవళేశ్వరం ఆనకట్టను రూపొందించారు ఈయన కృషి ఫలితమే ధవళేశ్వరం ఆనకట్ట. దానికి సంబంధించిన కాలువలు 1852 నాటికే కట్టబడ్డాయి. ఈ ఆనకట్ట కట్టడానికి ఆ రోజుల్లో 14 లక్షల రూపాయలు మాత్రమే ఖర్చయిందట. ఈ ఆనకట్ట కట్టిన 125 సంవత్సరాల తర్వాత ప్రస్తుతం ఈ నది మీద అదే ఆనకట్ట మీద మరికొంత ఎత్తుగా కట్టి బాగా ఉపయోగపడేటట్లు చెయ్యడానికి 60 కోట్ల రూపాయల ఖర్చుతో పెద్ద బారేజి నిర్మాణానికి సిద్ధమౌతున్నారు.

ఈ నది పుట్టుక గురించి కొన్ని ఐతిహ్యాలున్నాయి. కొన్ని వరాలప్రభావంవల్ల గోతముడు అప్పటికప్పుడే విత్తనాలు చల్లి పంటలు పండించి, వండి, వచ్చిన అతిథులకు లేదనకుండా సంతృప్తికరంగా వోజనం పెట్టేవాడట. దానివల్ల గోతముడు పేరు ప్రఖ్యాతులు సంపాదించు కున్నాడు. కాని కొందరు మునులు అసూయతో 'జయ' అనే దేవత సహాయంతో ఈతని కీర్తి నాశనం చెయ్యాలని తలచారు. 'జయ' అనే దేవత ఒక ఆవుగా మారి గోతముడి పొలాల్లో పంటచేసు మెయ్యడం ప్రారంభించింది. గోతముడికి కోపం వచ్చి ఆవుమీద కమండములోని నీళ్లు చల్లాడు. ఆవు చచ్చిపోయింది. చుట్టు పక్కల్లో ఉన్న మునులందరూ చూచి గోహత్యా దోషానికి గోతముణ్ణి వెలివేశారు. కాని పవిత్రమైన గంగా జలాన్ని ఆ ఆవు మీద చల్లి తే బతుకుతుందన్నారు. గోతముడు శివుడి కోసం తపస్సు చేశాడు. గంగాజల ప్రభావం వల్ల ఆవుకి జీవం పొయ్యడం మాత్రమే కాకుండా గంగాజలం భూమి మీద ప్రవహించడం మొదలు పెట్టింది. గోతమ మహాముని ఈ నది భూమిమీద ప్రవహించడానికి కారకుడు కాబట్టి దీనికి గోతమి అనే పేరు కూడ కలిగింది.